

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий інститут (факультет) ФЕЕМ

Кафедра Облік і економічний аналіз

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри

 д.е.н., проф. Погоршлова О.В.

“05” червня 2025 року

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
(потрібне залишити)

на тему: «Бухгалтерський облік і економічний аналіз
основних засобів на підприємстві»

Виконав: студент 4421 з гр. Шкодич А.В.

(підпис)

Керівник роботи:
доцент, к.е.н., доц.

Циганова О.С.

(підпис)

Миколаїв – 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Навчально-науковий інститут (факультет) Факультет економіки та екології моря
 Кафедра Облік і економічний аналіз
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
 Освітня програма Облік і аудит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

к.е.н., доц. Івата В.В.

“16” червня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
 (потрібне залишити)

Студенту Шкодич Андрій Валерійович
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Бухгалтерський облік і економічний аналіз основних засобів на підприємстві

Керівник роботи: к.е.н., доц. Циганова О.С.
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора № 380-уч від “19” 05 2025 року

2. Термін подання роботи: 05.06.2025

3. Вихідні дані по роботі: законодавчо-нормативна база з обліку основних засобів, теоретичні джерела з економічної сутності, бухгалтерського обліку і економічного аналізу основних засобів, статут ТОВ «Альфа-Х», наказ «Про облікову політику», робочий план рахунків, документи первинного, аналітичного та синтетичного обліку основних засобів, фінансова звітність

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів)
1. Економічна сутність основних засобів та основи їх обліку та економічного аналізу на підприємстві. 2. Організаційно-економічна характеристика та аналіз фінансового стану ТОВ «Альфа-Х». 3. Характеристика стану бухгалтерського обліку та методики проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

5. Перелік презентаційних матеріалів 1. Визначення поняття «основні засоби» в нормативних документах та фахівцями бухгалтерського обліку. 2. Основні

напрями і задачі аналізу основних засобів. 3. Показники забезпечення, стану та ефективності використання основних засобів. 4. Виявлені недоліки в бухгалтерському обліку основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
П. 1.1	Циганова О.С., доц.		

7. Дата видачі завдання 04.02.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення теми та складання змісту роботи	04.03.2025	виконано
2.	Написання розділу 1	31.03.2025	виконано
3.	Написання розділу 2	23.04.2025	виконано
4.	Написання розділу 3	26.05.2025	виконано
5.	Написання вступу, висновків	02.06.2025	виконано

Студент

(підпис)

А.В. Шкодич

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

О.С. Циганова

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Шкодич А.В. Бухгалтерський облік і економічний аналіз основних засобів на підприємстві. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» з обліку і оподаткування за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. Міністерства освіти і науки України, Миколаїв, 2025.

В роботі розглянуто теоретико-методичні та практичні аспекти бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів на підприємствах України. Висвітлено проблематику існування різних підходів до наявної термінології та визначення економічної сутності основних засобів. Порівняно особливості національного бухгалтерського обліку основних засобів з нормами міжнародних стандартів. Розглянуто класифікацію основних засобів, формування їх вартості, методи розрахунку їх амортизації для цілей бухгалтерського обліку. Проаналізовано фінансовий стан досліджуваного підприємства та стан основних засобів на ньому. Розглянуто стан бухгалтерського обліку та методику проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» та виявлено низку недоліків.

Ключові слова: бухгалтерський облік, економічний аналіз, основні засоби, формування вартості, витрати, амортизація.

ABSTRACT

Shkodych A.V. Accounting and economic analysis of fixed assets at the enterprise. – Manuscript.

Qualification work for obtaining the degree of higher education "bachelor" in accounting and taxation in the specialty 071 "Accounting and taxation". Admiral Makarov National University of Shipbuilding. Ministry of Education and Science of Ukraine, Mykolaiv, 2025.

The paper examines theoretical, methodological and practical aspects of accounting and economic analysis of fixed assets at Ukrainian enterprises. The issue of the existence of different approaches to the existing terminology and the definition of the economic essence of fixed assets is highlighted.

The features of national accounting for fixed assets are compared with the norms of international standards. The classification of fixed assets, the formation of their value, methods of calculating their depreciation for accounting purposes are considered. The financial condition of the studied enterprise and the condition of fixed assets on it are analyzed. The state of accounting and the methodology for conducting economic analysis of fixed assets at Alfa-X LLC were reviewed and a number of shortcomings were identified.

Keywords: accounting, economic analysis, fixed assets, value formation, costs, depreciation.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1	
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ОСНОВИ ЇХ ОБЛІКУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	11
1.1. Теоретико-економічні питання сутності основних засобів у складі основних фондів	11
1.2. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів	19
РОЗДІЛ 2	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «АЛЬФА-Х»	38
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Альфа-Х»	38
2.2. Аналіз фінансового стану ТОВ «Альфа-Х»	41
2.3. Економічний аналіз основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»	50
РОЗДІЛ 3	
ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «АЛЬФА-Х»	56
3.1. Характеристика стану бухгалтерського обліку основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»	46
3.2. Характеристика методики проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»	67
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МСБО – міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

НП(С)БО – національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

НТП – науково-технічний прогрес

ОЗ – основні засоби

ПЕОМ – персональна електронно-обчислювальна машина

ПКУ – Податковий кодекс України

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ВСТУП

Одним із найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва являється забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті та більш повне їх використання. Формування ринкових відносин передбачає конкурентну боротьбу між різними товаровиробниками, перемогти в якій зможуть ті із них, хто найбільш ефективно використовує всі види наявних ресурсів. Основні засоби мають значну питому вагу в загальній сумі активів підприємства, є одним із найважливіших об'єктів фінансового обліку, що вимагає контролю за їх рухом, організації синтетичного й аналітичного обліку, визначення зносу (амортизації), проведення ремонту, модернізації, оновлення застарілих і технічно недосконалих об'єктів. Одним із найважливіших чинників розвитку економіки, від якого залежить збільшення обсягів виробництва без додаткових інвестицій, є поліпшення використання об'єктів основних засобів. Це зумовлює необхідність розробки нових підходів до організації і методики обліку та аналізу основних засобів та приведення їх у відповідність до вимог міжнародних стандартів, враховуючи економіко-правове становище України та національний досвід у цьому питанні. Наявність великої кількості невирішених проблем, дискусійність багатьох теоретичних положень, а також їх велике практичне значення обумовлюють актуальність обраної теми.

Предметом дослідження виступає методика бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів на підприємстві.

Об'єктом дослідження є діюча система та методика бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х».

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та вивчення методики бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів на підприємстві.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі були визначені і вирішені наступні завдання:

- дослідити економічну сутність основних засобів у складі основних фондів, розглянути їх класифікацію;
- проаналізувати законодавчо-нормативні акти та теоретичні аспекти з питань організації бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів на підприємствах України;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Альфа-Х», здійснити аналіз його фінансового стану та основних засобів;
- дослідити стан бухгалтерського обліку та методику проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» та визначити недоліки.

Нормативною базою кваліфікаційної роботи виступили Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; НП(С)БО 7 «Основні засоби»; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій; Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів; Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань; Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку.

Теоретичною базою роботи виступили праці та публікації таких авторів як: Бутинець Ф.Ф., Лишиленко О.В., Швець В.Г., Пушкар М.С., Чабанова Н.В., Василенко Ю.А., Герасимович А.М., Малюга Н.М., Ткаченко Н.М., Грачева Р.Є., Нашкерська Г.В., Гладких Т.В., Буряк П.Ю., Шевців Л.Ю., Рудницький В.С., Бачинський В.І. та інші.

Практичною базою є Статут ТОВ «Альфа-Х», наказ про облікову політику, первинні документи з обліку основних засобів, регістри бухгалтерського обліку та фінансова звітність.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі досліджується економічна сутність основних засобів у складі основних фондів, їх класифікація, теоретичні аспекти їх обліку та аналізу, а також існуючий стан законодавчо-нормативної бази.

У другому розділі надається організаційно-економічна характеристика ТОВ «Альфа-Х» та проводиться аналіз його фінансового стану, а також аналіз стану його основних засобів.

У третьому розділі проводиться практичне дослідження стану бухгалтерського обліку та методики проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» та критично оцінюється.

Кваліфікаційна робота виконана на 82 сторінці друкованого тексту. Досліджений фактичний матеріал представлений в 16 таблицях, 1 рисунку, 2 додатках. Опрацьована література включає 40 джерела. Демонстраційний матеріал до роботи складається з 4 плакатів формату А4.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ОСНОВИ ЇХ ОБЛІКУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Теоретико-економічні питання сутності основних засобів у складі основних фондів, їх класифікація

В умовах інтеграції України до світової спільноти важливого значення набуває досягнення єдності економічних термінів і понять як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівні. Особливого значення в цьому контексті має узгодженість термінології, що визначає матеріальну основу виробництва. Останню складають засоби виробництва, а саме: засоби праці і предмети праці .

Термін «капітал» (від лат. caput — голова) уперше з'являється в XII і XIII ст. і означає «засоби, склади товарів, сума грошей, гроші, позичені під процент». У своїй проповіді св. Бернандіно із Сієн (1386—1444) говорив, що існує «породжуюча причина багатства, яку ми всі звемо капітал» [1].

Поступово термін починає вживатися в більш вузькому значенні: грошове багатство виробника або купця. У XVII ст. цей термін у своєму вузькому значенні став загальноприйнятим, особливо стосовно продуктивного капіталу. Іменник «капіталіст» зустрічається вже в середині XVII ст. і позначає власників капіталу. Слово «капіталізм» пізнього походження, його запровадив К. Маркс.

Отже, етимологія терміна «капітал» фіксує деякі ключові елементи феномену: він первісно пов'язаний з грошми і являє собою специфічний спосіб організації виробництва.

Ще в середньовічній Західній Європі гроші виступали не тільки як загальний еквівалент, а і як найбільш абстрактна форма суспільного багатства та абсолютний ліквідний засіб. Саме ці характеристики сприяли

перетворенню грошей у капітал. Спочатку розглянемо механізм перетворення грошей у капітал і формулу руху грошового капіталу.

Гроші стають капіталом лише тоді, коли їх пускають в обіг для наживи, тобто для одержання грошової суми більшої ніж первісно вкладена.

Якщо продаж одного товару здійснюється задля купівлі іншого, то форма товарного обігу має такий вигляд: $T—G—T$. Тут гроші обслуговують обмін товарів у функції засобу обігу. Безумовно, що і за такої форми товарного обігу в руках окремих осіб можуть сконцентруватися значні суми грошей. Виникне майнове розшарування, але воно не розкриває сутності категорії «капітал».

Загальна формула руху капіталу така (формула (1.1)):

$$G—T—G, \quad (1.1)$$

де $G = G + G$, а G — це приріст грошей над первісною сумою.

Таким чином, первісно авансована вартість G не тільки зберігається в обігу, але й змінює свою величину, долучає до себе додаткову суму грошової вартості G , тобто зростає. І саме цей рух перетворює гроші в капітал.

Гроші використовувались як капітал, тобто з метою збагачення, ще за рабовласництва і кріпацтва. У цих суспільствах існували так звані допотопні форми капіталу — торговельний і лихварський.

Торговельний і лихварський капітали діяли у сфері обігу. Вони безпосередньо не вторгалися у сферу виробництва, де продовжували панувати відповідно рабовласницькі і феодальні порядки. Докорінний поворот відбувається тоді, коли поряд з грошовим капіталом виникає продуктивний капітал, формуючи специфічний спосіб організації виробництва, який К. Маркс назвав капіталістичним.

Формула руху капіталу $G—T—G$ є загальною, тому що в усіх галузях розвинутого товарного господарства рух капіталу виступає в цій формі. Крайні буквені члени цієї формули свідчать, що їй властива суперечність.

Оскільки $G > G$, то виникає питання, що є джерелом G , прибутку. Це є однією з ключових проблем даного курсу політичної економії.

Капітал виникає тільки там, де підприємець, будучи власником засобів виробництва та грошових ресурсів, знаходить на ринку вільного робітника в ролі продавця робочої сили, наймає його і здійснює процес виробництва товарів з метою одержання більшої вартості, що виступає у формі прибутку.

У вітчизняній навчальній літературі капітал визначають так: «...це авансована вартість, що в процесі свого руху приносить більшу вартість, тобто самозростає» [2].

Умовами, за яких функціонує категорія капітал, є:

- 1) високорозвинуті товарне виробництво, обіг і ринок;
- 2) наявність такої мотивації діяльності виробника, як особисте збагачення за рахунок одержання прибутку;
- 3) зосередження в частини господарюючих суб'єктів значної кількості засобів виробництва і грошових ресурсів;
- 4) наявність людей праці, юридично вільних, але які позбавлені засобів виробництва і життєвих благ, що змушує їх найматися.

Отже, капітал — це категорія, що виражає не стільки технічні чи організаційні, скільки соціально-економічні відносини. Ми розглядаємо капітал як явище соціально-економічне.

Капітал — це авансовані підприємцями у виробництво товарів засоби виробництва, грошові ресурси і засоби на оплату найманої праці, які в процесі своєї продуктивної взаємодії забезпечують зростання вартості та збагачення підприємців.

Багато дослідників вважають, що капітал — це сукупність засобів виробництва, які приносять дохід їхньому власникові. «Капітал, — пише видатний американський економіст П. Самуельсон, — цей термін часто застосовують до товарів виробничого призначення...», які «...перебувають у приватній власності, а вироблюваний ними дохід належить їх власникам» [3].

Значного поширення набув погляд на капітал як на один з факторів виробництва, що поряд з працею, землею і підприємницькою діяльністю приносить дохід. Основоположником такого підходу можна вважати французького економіста Ж. Б. Сея.

Усі розглянуті підходи загалом можна охарактеризувати як політекономічні. З погляду ж підприємця капітал є сумою вартісної оцінки майна і коштів, які він може використати для здійснення господарської діяльності та одержання прибутку.

Капітал підприємця є його приватною власністю. Але його власність не поширюється на інший фактор виробництва — робочу силу вільних робітників. Останніх він може залучити через механізм наймання. Наявність найманої праці — обов'язковий соціально-економічний чинник функціонування в економічній системі суспільства категорії капітал.

Наймана праця здійснюється за допомогою засобів виробництва, які не належать працівникові, тобто відчужені від нього; процесом праці керує власник засобів виробництва; результати виробництва присвоюються власником капіталу.

Наймання праці — це письмовий чи усний договір між власником підприємства або його представником і працездатною особою про використання робочої сили суб'єкта, що працевлаштовується, у виробничому процесі підприємства за відповідну грошову винагороду. Грошова винагорода має назву заробітна плата.

Розглядаючи суть наймання варто звернути увагу на таке. За капіталізму власник робочої сили є вільною особою і з точки зору буржуазного права може розпоряджатися своїми здібностями за власним вибором. Проте реалії життя такі, що робітник, будучи юридично вільним, позбавлений власності на засоби виробництва і засоби до життя. Заводи, фабрики, банки, торговельні центри належать капіталістам, які представляють меншість нації, але уособлюють у собі найбагатшу її верству. Як за цих умов люди праці можуть реалізувати свою здатність до життя?

Вихід один: винести свою робочу силу на ринок праці і продати її наймачеві як товар.

У загальному вигляді властивості товару робоча сила ті самі, що й для інших товарів. Але є і відмінності, зумовлені специфічністю цього товару. По-перше, у даному разі товаром є не річ, а здатність людини до праці. По-друге, здатність до праці, на відміну від звичайних товарів, відчужується на строк через ринок праці у формі наймання. По-третє, реальне відчуження здатності здійснюється у процесі праці найманого виробника. По-четверте, корисність робочої сили проявляється в її продуктивній силі, якості, культурному розвитку, сумі інших здатностей. Особливим проявом корисності робочої сили є її вміння приводити в рух і «співпрацювати» з капіталом (засобами виробництва). По-п'яте, вартість товару робоча сила виступає як вартість життєвих засобів, необхідних для нормального відтворення робочої сили індивіда та членів його родини. (крім того, на вартість робочої сили впливають: гранична продуктивність праці, моральний фактор, звичаї і традиції, національні особливості, рівень культури та людяності в суспільстві.)

Основні положення щодо вартості робочої сили і визначення її величини викладені К. Марксом у першому томі «Капіталу» [4]. Є й інші точки зору щодо вартості робочої сили. Класики політичної економії під товаром розуміли не робочу силу, а саму працю. «Природною ціною праці, — писав Д. Рікардо, — є та, яка необхідна, щоб робітники мали можливість існувати і продовжувати свій рід без збільшення або зменшення їхньої кількості» [5].

Дослідження показують, що Рікардо був схильним зводити природну ціну праці (тобто вартість робочої сили) до вартості (ціни) мінімуму засобів існування.

Матеріальними носіями основних виробничих фондів є виробничі споруди, будівлі, машини, устаткування, транспортні засоби і т. ін. Вони використовуються у процесі виробництва тривалий час, самі матеріально не

входять в новий продукт, довго не втрачають своєї натурально-речової форми, переносять свою вартість на новий продукт поступово, частинами, у формі амортизаційних відрахувань. Процес поступового перенесення вартості основного капіталу на продукт, що виготовляється, називають амортизацією. Вартість основного капіталу здійснює повний оборот і перетворюється на вихідну грошову форму за кілька кругообігів, за кілька років або десятиріч.

Строк застосування основних фондів визначається зношенням засобів праці, що дуже важливо враховувати при їх використанні.

Розглядають дві форми зношення капіталу: фізичну і моральну.

Фізичне зношення — втрата споживної вартості засобів праці та їх вартості в результаті їх застосування і під впливом сил природи.

Моральне зношення — втрата вартості засобів праці під впливом НТП. Це може відбуватися за двох випадків: по-перше, коли зменшується вартість тих машин, які вже використовуються у виробництві; по-друге, коли виробляються машини принципово нові, продуктивніші і дешевші в розрахунку на одиницю потужності.

Фізичне та моральне зношення засобів праці необхідно враховувати при визначенні норми амортизаційних відрахувань. Під нормою амортизації розуміють відношення амортизаційних відрахувань до застосованого основного капіталу, виражене у процентах. У кожній країні визначають строки та максимальні щорічні норми амортизації. Щорічні амортизаційні відрахування формують і поповнюють амортизаційний фонд, який може бути використаний на відшкодування основних фондів, їх ремонт, реновацію, а також здійснення нових інвестицій.

У багатьох розвинених країнах використовують принцип прискореної амортизації, що пов'язано насамперед з прискоренням НТП. Підприємці зацікавлені в цьому, оскільки амортизаційні відрахування, як правило, не обкладаються податками, є змога здійснювати нові інвестиції здебільшого за

рахунок власних коштів, зменшується ризик витрат від морального старіння основного капіталу, прискорюється оборот капіталу.

Матеріальними носіями оборотних виробничих фондів є предмети праці, наприклад, сировина, матеріали, пальне, куповані напівфабрикати, тара і тарні матеріали, запасні частини для поточного ремонту, незавершене виробництво тощо. Вони споживаються цілком в кожному виробничому циклі, втрачають свою натуральну форму, повністю у цьому циклі переносять свою вартість на продукт, що виготовляється; їх вартість повертається підприємцю у грошовій формі відразу ж після реалізації продукту виробництва, тобто при завершенні кожного кругообігу, яких, як правило, може бути кілька на рік [6].

Оборотні виробничі фонди поділяють на три групи:

- сировина і матеріали. Сировина — це те, що дано природою або виготовлено у сільському господарстві. Матеріали — це те, що піддано промисловій обробці. Ця частина оборотного капіталу передає свої природні властивості продукту, що виготовляється, є активним елементом створення його споживної вартості, становить його матеріальну основу. Наприклад, у галузях виробництва, які виготовляють предмети споживання, витрати на цю складову оборотного капіталу становлять значний відсоток у загальних витратах, на транспорті та у добувній промисловості ці витрати відсутні;

- допоміжні матеріали. Ця частина оборотного капіталу не передає свої природні властивості продукту, що виготовляється, і не бере безпосередньої участі у створенні споживної вартості, але вона необхідна для нормального функціонування знарядь праці. До цієї групи включають паливно-енергетичні та мастильні матеріали;

- інші складові оборотного капіталу. До них в основному належать ті знаряддя праці, які за своїми ознаками не включаються до основного капіталу, наприклад, малоцінний інвентар, інструменти, що швидко зношуються, запасні частини.

До оборотних фондів належать також кошти, що авансуються на наймання робочої сили, на оплату її праці. Це пов'язано з тим, що після реалізації товарів підприємець одержує гроші і сплачує працівникам їх заробітну плату. Кошти, авансовані підприємцем на наймання робочої сили, повністю повернуться до нього протягом одного кругообігу.

Основний та оборотний капітал обертаються з різною швидкістю. За той час, що основний капітал здійснить один оборот, оборотний — кілька.

Виробничі фонди (основні та оборотні) обслуговують процес виробництва. Одночасно з ними функціонує і така частина виробничих фондів, як фонди обігу. Вони забезпечують реалізацію продукції, купівлю необхідних для виробництва ресурсів. Фонди обігу охоплюють готові вироби підприємства, призначені для реалізації, а також його кошти. Вони можуть бути у касі підприємства, на його банківських рахунках, у розрахунках тощо.

Фонди обігу разом з оборотними виробничими фондами становлять оборотні кошти підприємства, їх розмір повинен бути достатнім для забезпечення безперервності його функціонування [7].

Отже, вирішальне значення для ефективної роботи підприємства має функціонування основних виробничих фондів, їх технічний стан, продуктивність і рівень використання. Конкурентна боротьба спонукає підприємців до впровадження принципово нової техніки, технології, тобто до постійного оновлення основних фондів. Звичайно, дуже важливо застосовувати у виробництві нові матеріали, паливо та інші елементи оборотних фондів з кращими технологічними та експлуатаційними можливостями (властивостями). До того ж рух оборотного капіталу, оборотних коштів загалом забезпечує безперервність функціонування основних фондів, оскільки використання останніх і ритмічність роботи підприємства значною мірою залежить від наявності сировини, матеріалів, палива, коштів.

1.2. Теоретичні аспекти бухгалтерського обліку та економічного аналізу основних засобів на підприємстві

В економічній літературі під основними засобами розуміють засоби праці, що використовуються (експлуатуються) протягом тривалого часу, при цьому зберігають свою первісну фізичну (натуральну) форму і переносять свою вартість на виготовлений продукт частинами, протягом кількох виробничих циклів, у міру зносу (фізичного і морального).

На думку Бутинця Ф.Ф., Тішкова І.Є., Кондракова Н.П. основними засобами називають: сукупність засобів праці (знарядь виробництва), які беруть участь у виробництві протягом тривалого часу, а також сукупність матеріально-речових цінностей. Верига Ю.А., Фесенко Д.М., Левченко З.М. визначають основні засоби як сукупність засобів праці і матеріальних умов виробництва, маючи на увазі споруди, будівлі. Павлюк І. зазначає, що основні засоби – це вартість основних фондів у грошовому виразі. Савінков В.Н. називає основні засоби засобами тривалого використання. Шевченкова Л. вказує, що основні засоби – це основні фонди у грошовому вираженні.

У відповідності до пп. 14.1.138 Податкового кодексу України основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [8].

Відповідно до п.4 НП(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [9].

Зауважимо, що визначення терміна «основні засоби» з п.п. 14.1.138 ПКУ не підміняє собою визначення, що міститься в п. 4 НП(С)БО 7, а є певним бухгалтерсько-податковим симбіозом.

Бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити:

- своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про оцінку, переоцінку і рух основних засобів;
- відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх зносу з початку корисного використання;
- визначення витрат, пов'язаних з підтриманням основних засобів у робочому стані (технічні огляди, поточне обслуговування), їх ремонтом і поліпшенням;
- визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів;
- інформацією для складання звітності про основні засоби і капітальні інвестиції.

Ці завдання вирішуються за допомогою належної документації і забезпечення правильної організації обліку наявності та руху основних засобів, розрахунків по їх амортизації та обліку витрат з їх ремонту. При прийнятті до обліку активів в якості основних засобів необхідно одноразове виконання наступних умов:

- а) використання у виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг) або для управлінських потреб підприємства;
- б) використання протягом тривалого часу, тобто понад 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців;

в) підприємством не передбачається подальший перепродаж цих активів;

г) здатність приносити підприємству економічні вигоди (дохід) у майбутньому;

д) оцінка ОЗ може бути достовірно визначена [10].

В Україні бухгалтерський облік основних засобів регулюється наступними законодавчо-нормативними документами:

1. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку взагалі і зокрема основних засобів, а також складання фінансової звітності [11].

2. НП(С)БО 7 «Основні засоби», яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності [9].

3. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, який є переліком рахунків і схем реєстрації та групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) в обліку [12].

4. Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, яка спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках.

Відповідно до вимог Плану рахунків та Інструкції про його застосування для відображення в бухгалтерському обліку операцій з основними засобами використовуються наступні рахунки та субрахунки: 10 «Основні засоби», 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 15

«Капітальні інвестиції», 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» [13].

5. Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів, які визначають правильність відображення операцій, пов'язаних з рухом, амортизацією, орендою, ремонтом основних засобів [14].

6. Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, яке визначає методи проведення підприємствами інвентаризації майна, в тому числі основних засобів [15].

7. Порядком визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, який встановлює механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, в тому числі й основних засобів [16].

8. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке визначає загальні вимоги до розкриття статей балансу, в тому числі статті «Основні засоби», в якій наводяться окремо первісна (переоцінена) вартість, сума зносу основних засобів та їх залишкова вартість. У рядку 1200 «ІІІ. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до НП(С)БО 27. У Звіті про фінансові результати у статті «Інші операційні доходи» (рядок 2120) відображається дохід від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття, а у статті «Інші операційні витрати» (рядок 2180) – їх собівартість [17].

9. НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», яке визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу, та групу активів, що належить до вибуття в результаті операції продажу, та розкриття такої інформації у фінансовій звітності [18].

10. Листом Міністерства фінансів України від 25.07.2008 р. № 31-34000-10-10/29072 «Щодо застосування П(С)БО 27 «Необоротні активи,

утримувані для продажу, та припинена діяльність», який повідомляє, що доходи від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу, відображаються за кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності», собівартість реалізованих необоротних активів, утримуваних для продажу, відображається за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» [19].

11. НП(С)БО 14 «Оренда», яке визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності [20].

12. НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», яке визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття в фінансовій звітності [21].

13. Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, який встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, в тому числі й з обліку основних засобів, бухгалтерської звітності підприємствами [22].

14. Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, згідно яких для узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, їх зносу, а також капітальних інвестицій призначений Журнал 4 (за кредитом рахунків 10, 13, 15), а про наявність та рух необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, використовується розділ III Журналу 5 (за кредитом рахунка 28) [23].

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами:

1. Основні засоби.
 - 1.1. Земельні ділянки.
 - 1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель.
 - 1.3. Будинки, споруди та передавальні пристрої.
 - 1.4. Машини та обладнання.

- 1.5. Транспортні засоби.
- 1.6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі).
- 1.7. Тварини.
- 1.8. Багаторічні насадження.
- 1.9. Інші основні засоби.
- 2. Інші необоротні матеріальні активи.
- 2.1. Бібліотечні фонди.
- 2.2. Малоцінні необоротні матеріальні активи.
- 2.3. Тимчасові (нетитульні) споруди.
- 2.4. Природні ресурси.
- 2.5. Інвентарна тара.
- 2.6. Предмети прокату.
- 2.7. Інші необоротні матеріальні активи.
- 3. Незавершені капітальні інвестиції.

Підприємство може розширювати зазначену класифікацію, поділяючи у групах (підгрупах) основні засоби на власні, орендовані і такі, що перебувають в експлуатації, запасі, оренді, ремонті, на модернізації, реконструкції, добудові, частковій ліквідації тощо [9].

П. 138.3.3 ПКУ передбачено розподіл основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, як і в бухгалтерського обліку, на 16 груп. При цьому встановлено мінімально допустимі строки корисного використання основних засобів у розрізі кожної з груп.

Строк корисного використання об'єктів основних засобів для нарахування амортизації визначається платником податку самостійно з урахуванням дати введення їх в експлуатацію, але не менше мінімально допустимих строків корисного використання, визначених п. 138.3.3 ПКУ [8].

Для аналітичного обліку та забезпечення спостереження за використанням у місцях експлуатації основних засобів кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер.

Якщо частина (компонент) основних засобів визнана підприємством окремим об'єктом основних засобів, то їй також присвоюється інвентарний номер [24].

Інвентарний номер закріплюється за об'єктом основних засобів на весь час його знаходження на даному підприємстві. Інвентарні номери об'єктів основних засобів, що вибули, не присвоюються іншим об'єктам основних засобів, які надійшли на підприємство, протягом періоду, який забезпечує виключення ідентифікування нових об'єктів з тими, що вибули (наприклад, протягом строків зберігання документів). Орендовані об'єкти основних засобів можуть залишатися з інвентарним номером орендодавця (якщо таких інвентарних номерів орендарем не присвоєно об'єктам основних засобів).

Дані про кожний інвентарний об'єкт основних засобів заносяться до інвентарної картки або іншого реєстру аналітичного обліку основних засобів.

Інвентарні картки реєструються в опису інвентарних карток обліку основних засобів. Інвентарні картки в картотеці бухгалтерії розташовуються за групами основних засобів з виділенням окремої групи таких об'єктів, що тимчасово не експлуатуються (капітальний ремонт, реконструкція та інше поліпшення і консервація об'єктів).

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів [25].

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);

- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;

- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Фінансові витрати не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок запозичень (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до НП(С)БО 31 «Фінансові витрати»).

Підприємство оцінює об'єкт основних засобів, придбаний в обмін на немонетарний актив (або поєднання монетарних та немонетарних активів), за справедливою вартістю, якщо операція обміну має комерційний характер. Придбаний об'єкт оцінюють у такому порядку також у разі, якщо підприємство не може негайно на дату здійснення операції припинити визнання переданого активу. Якщо придбаний об'єкт не може бути оцінений за справедливою вартістю, то він оцінюється за балансовою вартістю переданого активу [26].

Підприємство визначає, чи має операція обміну комерційний характер, виходячи з оцінки очікуваних змін майбутніх грошових потоків унаслідок операції. Операція обміну має комерційний характер, якщо істотною (суттєвою) стосовно справедливої вартості активів, що обмінюються, є зміна: величини ризику часу та суми надходження грошових потоків між отриманим та переданим активом, або зміни вартості частини підприємства, на яку впливає операція, змінюється внаслідок обміну [27].

Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Групою основних засобів вважається сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання об'єктів основних засобів [14].

Зміна первісної вартості основних засобів допускається у випадках добудови, дообладнання, реконструкції та часткової ліквідації відповідних об'єктів. Крім того, організація має право не частіше одного разу на рік (на початок звітного року) переоцінювати об'єкти основних засобів по відновлювальній вартості шляхом індексації або прямого перерахунку по документально підтвердженим ринковими цінами з віднесенням виникає різниці на додатковий капітал організації. Збільшення (зменшення) первісної вартості основних засобів відноситься на додатковий капітал організації.

Основні засоби відображаються в бухгалтерському балансі за залишковою вартістю, тобто за фактичними витратами їх придбання, спорудження та виготовлення за вирахуванням суми нарахованої амортизації, а у бюджетних організацій за первісною вартістю [9].

У бухгалтерському обліку та звітності інформація про основні засоби відображаються на рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух власних або одержаних на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, віднесених до складу основних засобів.

Згідно пункту 16 НП(С)БО 7 «Основні засоби» первісна (переоцінена) вартість об'єкта основних засобів може бути збільшена на суму індексації, проведеної в порядку, встановленому податковим законодавством, з відображенням у бухгалтерському обліку [9].

Отже, індексація може розглядатися для цілей бухгалтерського обліку як дооцінка. Так само, якщо це влаштовує підприємство, то воно вписує зміни до наказу про облікову політику.

Форми первинних документів для обліку основних засобів були затверджені наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» [28], який на сьогоднішній час втратив чинність. Але підприємства можуть їх використовувати на практиці, або брати за зразок для виготовлення власних форм документів. Отже, до первинних документів для обліку основних засобів належать:

- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів;
- Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів;
- Акт списання основних засобів;
- Акт на списання автотранспортних засобів;
- Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини;
- Інвентарна картка обліку основних засобів;
- Опис інвентарних карток по обліку основних засобів;
- Картка обліку руху основних засобів;
- Інвентарний список основних засобів;
- Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств);
- Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій);
- Розрахунок амортизації по автотранспорту.

З оформлених первинних документів отримується така інформація: найменування об'єкта; рік випуску або спорудження об'єкта; коротка характеристика об'єкта; інвентарний номер об'єкта; первісна вартість об'єкта; місце використання; термін використання; норма та метод амортизації; інші відомості [29].

Отже, мета інвентаризації — це отримання:

1) переліку об'єктів основних засобів та інших необоротних та нематеріальних активів для податкового їх обліку в розрізі відповідних груп, обумовлених п. 138.3.3 ПКУ;

2) вартість таких об'єктів підлягає «податковій» амортизації згідно розд. III ПКУ.

Проведення інвентаризації спирається на дані бухгалтерського обліку основних засобів шляхом аналізу регістрів їх аналітичного обліку (інвентарних карток обліку основних засобів, книг обліку основних засобів, відомостей обліку необоротних активів та зносу тощо) на предмет можливого включення відповідних об'єктів до податкового обліку з метою нарахування амортизації [30].

Ефективність управління підприємством залежить від контролю над наявністю та рухом основних засобів, які використовують у виробництві. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку є важливим складником нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку — система принципів, методів та процедур ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. МСБО виникли внаслідок інтеграційних процесів в економіці й спрямовані на зближення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в різних країнах світу.

НП(С)БО — це зібрання норм, правил, рекомендацій, якими слід користуватися при веденні бухгалтерського обліку і складанні фінансової звітності тим суб'єктам, хто хоче (або в кого виникла необхідність), щоб показники їхньої звітності могли бути співставленими з показниками звітності інших підприємств [31].

Облік основних засобів в міжнародній практиці регулюється МСБО 16 «Основні засоби». Даний стандарт визначає три основні задачі в обліку основних засобів:

1) визнання їх активом в певний момент часу;

2) визначення їхньої початкової, чи як сказано в МСБО, балансової вартості;

3) питання, пов'язані з нарахуванням амортизації [32].

Порівняння основних відмінностей відображення в обліку основних засобів за міжнародними та національними стандартами наведено в додатку А.

Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують:

- 1) забезпечення підприємства основними засобами;
- 2) стан основних засобів;
- 3) ефективність використання основних засобів.

До показників, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, належать: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства.

Фондомісткість є величиною зворотною до фондovіддачі. Цей показник дає можливість визначити вартість основних засобів на одну гривню виробленої продукції і характеризує забезпеченість підприємства основними засобами.

За нормальних умов фондovіддача повинна мати тенденцію до збільшення, а фондомісткість — до зменшення [33].

Забезпеченість підприємства основними виробничими засобами визначається рівнем фондоозброєності праці. Останню розраховують як відношення вартості основних виробничих засобів до чисельності працівників підприємства.

Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства визначається як відношення вартості основних виробничих засобів до вартості майна підприємства [34].

Стан основних виробничих засобів характеризують через такі коефіцієнти: зносу основних засобів; придатності; оновлення, вибуття (приросту) основних засобів.

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Коефіцієнт зносу визначається відношенням суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів.

Показник зносу основних засобів може визначатись також у відсотках на початок і на кінець звітного періоду і дає змогу оцінити стан основних засобів [35].

Коефіцієнт придатності основних засобів розраховується за формулою (1.2):

$$K_{\text{п}} = 1 - K_{\text{з}}, (1) \text{ або } K_{\text{п}} = 100\% - K_{\text{з}}, \quad (1.2)$$

де $K_{\text{п}}$ — коефіцієнт придатності основних засобів;

$K_{\text{з}}$ — коефіцієнт зносу основних засобів.

Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності.

Коефіцієнти оновлення та вибуття розраховуються за формулами (1.3) і (1.4):

$$\text{Коефіцієнт оновлення ОЗ} = \frac{\text{Вартість основних введених ОЗ}}{\text{Вартість ОЗ на кінець року}} \quad (1.3)$$

$$\text{Коефіцієнт вибуття ОЗ} = \frac{\text{Вартість ОЗ, що вибули}}{\text{Вартість ОЗ на початок року}} \quad (1.4)$$

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт вибуття показує інтенсивність вибуття основних засобів, тобто ступінь вибуття тих основних засобів, які або морально застаріли, або зношені й непридатні для дальшого використання.

Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених у дію основних засобів перевищує вартість вибулих основних засобів. Для цього розраховується коефіцієнт приросту основних засобів за формулою (1.5):

$$K_p = (\Phi_y - \Phi_v) / \Phi_k \quad (1.5)$$

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать:

- фондоддача,
- рентабельність основних засобів,
- сума прибутку на одну гривню основних засобів.

Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондоддача, яка визначається за формулою (1.6):

$$\Phi_v = V_p / \Phi_k \quad (1.6)$$

де Φ_v — фондоддача основних засобів;

V_p — вартість виробленої продукції за звітний період;

Φ_k — балансова вартість основних засобів на кінець звітного періоду.

Відносним показником ефективності використання основних засобів є рентабельність. Цей показник визначається за формулою (1.7):

$$P_f = P_z / \Phi_k \times 100\% \quad (1.7)$$

де P_f — рентабельність основних засобів;

Пз — загальний прибуток за звітний період;

Фк — балансова вартість основних засобів на кінець звітного періоду.

Абсолютним показником ефективності використання основних засобів є сума прибутку на одну гривню основних засобів.

До показників ефективності використання основних засобів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі [36].

Формули розрахунку показників забезпечення стану й ефективності використання основних засобів та їхню характеристику наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Показники забезпечення стану й ефективності використання
основних засобів

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1	2	3
1. Фондомісткість	$\frac{\Phi_k}{Bn}$	Характеризує забезпеченість підприємства основними засобами
2. Фондоозброєність	$\frac{\Phi_k}{\mathcal{U}}$	Показує величину основних засобів на одного працівника
3. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	$\frac{\Phi_z}{M}$	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
4. Коефіцієнт зносу основних виробничих засобів	$\frac{Zo}{\Phi_k}$	Показує ступінь зносу основних виробничих засобів
5. Коефіцієнт придатності основних виробничих засобів	$1 - K_z$	Відображає частину основних засобів, придатну для експлуатації
6. Коефіцієнт оновлення основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_v}{\Phi_k}$	Показує частку введених нових основних засобів у загальній вартості основних засобів
7. Коефіцієнт вибуття основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_y}{\Phi_k}$	Характеризує інтенсивність вибуття основних виробничих засобів

Продовження табл. 1.1

1	2	3
8. Коефіцієнт приросту основних виробничих засобів	$\frac{\Phi_в - \Phi_у}{\Phi_к}$	Показує ступінь збільшення основних засобів у звітному періоді проти минулого періоду
9. Фондовіддача	$\frac{Вп}{\Phi_к}$	Характеризує ефективність використання основних виробничих засобів. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню основних виробничих засобів
10. Рентабельність основних виробничих засобів	$\frac{Пб}{\Phi_к} \times 100\%$	Визначає ступінь використання основних виробничих засобів
$\Phi_к$ — балансова вартість основних виробничих засобів; $Вп$ — вартість виробленої продукції; $\Phi_з$ — залишкова вартість основних виробничих засобів; $М$ — вартість майна підприємства; $З_о$ — сума зносу основних виробничих засобів; $Ч$ — середньооблікова чисельність працівників; $\Phi_у$ — вартість уведених основних виробничих засобів; $\Phi_в$ — вартість виведених основних виробничих засобів; $К_з$ — коефіцієнт зносу основних виробничих засобів; $П_з$ — загальний прибуток підприємства.		

Основні засоби - один з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан та ефективне використання прямо впливають на кінцеві результати господарської діяльності підприємств. Рациональне використання основних фондів сприяє поліпшенню всіх техніко-економічних показників, у тому числі збільшення випуску продукції, зниження її собівартості, трудомісткості виготовлення. При аналізі слід враховувати закони розвитку систем, так як кожен технологічний етап чи економічний уклад має свої межі зростання, визначені технологічними системами. Ефективність використання основних фондів (технологічних систем) визначається їх місцем на кривій

розвитку й положення товарів на ринку [37]. Різні поєднання цих двох параметрів характеризують цілком певні співвідношення результатів і витрат. Аналіз основних фондів може проводитися за кількома напрямками, розробка яких в комплексі дозволяє дати оцінку структури, динаміки та ефективності використання основних засобів і довгострокових інвестицій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні напрями і задачі аналізу основних засобів

Основний напрямок аналізу	Завдання аналізу
Аналіз структурної динаміки основних засобів	Оцінка розміру структури вкладень капіталу в основні засоби
	Визначення характеру і розміру впливу зміни вартості основних засобів на фінансовий стан підприємства і структуру балансу
Аналіз ефективності використання основних засобів	Аналіз руху основних засобів
	Аналіз показників ефективності використання основних засобів
	Аналіз використання часу обладнання
	Інтегральна оцінка використання обладнання
Аналіз ефективності витрат по утриманню та експлуатації обладнання	Аналіз затрат на капітальний ремонт
	Аналіз затрат за поточним ремонтом
	Аналіз взаємозв'язку обсягу виробництва, прибутку і витрат по експлуатації обладнання
Аналіз ефективності інвестицій в основні фонди	Оцінка ефективності капітальних вкладень
	Оцінка ефективності залучення позик для інвестування

Вибір напрямів аналізу і розв'язуваних аналітичних завдань визначається потребами управління. Аналіз структурної динаміки основних засобів, інвестиційний аналіз складають зміст фінансового аналізу. Оцінка ефективності використання основних засобів і витрат по їх експлуатації відносяться до управлінського аналізу, однак чіткої межі між цими видами аналізу немає [38].

Аналіз витрат по утриманню та експлуатації обладнання є складовою частиною аналізу собівартості продукції.

Методика проведення аналізу основних засобів націлена на вибір найкращого варіанта їх використання. Тому головними особливостями аналізу є:

- 1) варіантність рішень щодо використання основних засобів;
- 2) націленість на перспективу.

Перспективний аналіз - основний вид аналізу інвестицій, який повинен передувати аналізу наявних на балансі основних засобів та ефективності їх використання [39].

Якість аналізу залежить від достовірності інформації, тобто від якості постановки бухгалтерського обліку, налагодженості системи та реєстрації операцій з об'єктами основних засобів, точності віднесення об'єктів до облікових класифікаційних груп, достовірності інвентаризаційних описів, глибини розробки і ведення реєстрів аналітичного обліку.

Інформаційними джерелами для розрахунку показників і проведення аналізу є річна і квартальна бухгалтерська звітність: «Баланс» (ф. № 1), «Звіт про фінансові результати» (ф. № 2), «Звіт про власний капітал» (ф. № 3), «Звіт про рух грошових коштів» (ф. № 4), «Примітки до річної фінансової звітності» (ф. № 5), а також дані бухгалтерського обліку і необхідні аналітичні розшифрування руху і залишків за синтетичними рахунками.

Таким чином, завданнями аналізу використання основних засобів на підприємстві є:

- а) вивчення складу і динаміки основних засобів (фондів), технічного стану і темпів оновлення активної їх частини, технічного переозброєння і реконструкції підприємства, впровадження нової техніки, модернізації та заміни морально застарілого обладнання;
- б) визначення показників використання основних виробничих фондів, фондоддачі і фондомісткості, а також факторів, що впливають на них;

в) встановлення ступеня ефективності застосування засобів праці, характеристика інтенсивності і екстенсивності роботи найважливіших груп устаткування [40].

Отже, бухгалтерський облік основних засобів - дуже важливий напрямок бухгалтерського обліку взагалі. Одержання вірогідної інформації про майно підприємства набуває першорядної важливості саме зараз, на етапі становлення і розвитку ринкових відносин.

Дуже ускладнює діяльність бухгалтерів: трудність переходу до сучасної системи і роботи в умовах ринкових відносин, що розвиваються, недостатність досвіду роботи в таких умовах, відсутність позитивних прикладів, недосконалість і суперечливість підзаконних актів.

Отже, в першому розділі на основі вивчення історичного досвіду розвитку уявлень про основні засоби встановлено, що не існує єдиного визначення терміну «основні засоби», тому що вчені розглядали категорію основних засобів як складову основного капіталу (основних фондів), тому й визначали її по своєму. Крім того, проаналізовано законодавчо-нормативну базу, розглянуто теоретичні аспекти бухгалтерського обліку основних засобів та подано методику економічного аналізу щодо доцільності використання основних засобів на підприємстві.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «АЛЬФА-Х»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Альфа-Х»

ТОВ «Альфа-Х» створено 08.11.2010 р. Юридична адреса: 54050, м. Миколаїв, вул. Янтарна, 318/11.

Підприємство має завершену систему обліку і звітності, самостійний баланс, банківський розрахунковий рахунок, печатку з власною назвою, тобто підприємство є самостійною юридичною особою.

Підприємство в своїй діяльності використовує будь-яку форму економічної діяльності та керується Господарським кодексом України та Статутом підприємства, здійснює свою діяльність у відповідності з діючим законодавством України, користується правами та несе обов'язки, пов'язані зі своєю діяльністю.

ТОВ «Альфа-Х» є юридичною особою по законодавству України, володіє відокремленим майном, може від свого імені купувати майнові та немайнові права та нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем у суді та арбітражному суді.

Джерелом формування майна товариства є грошові та майнові внески учасників; доходи від реалізації продукції, послуг, і інших видів господарської діяльності; доходи від цінних паперів; кредити банків, та інших кредиторів, придбання майна іншого підприємства, організації, безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств та громадян, інші джерела, не заперечені законодавством.

Головна мета, з якою було створено товариство, – отримання прибутку шляхом найбільш повного задоволення потреб громадян, підприємств у товарах та послугах, які надає підприємство.

Предметами діяльності ТОВ «Альфа-Х» є :

- Виробництво промислового холодильного та вентиляційного устаткування;
- Виробництво будівельних металевих конструкцій;
- Будівництво водних споруд;
- Будівництво інших споруд;
- Знесення;
- Підготовчі роботи на будівельному майданчику;
- Розвідувальне буріння;
- Електромонтажні роботи;
- Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування;
- Інші будівельно-монтажні роботи.

Інституційний сектор економіки за KICE – S.11002 Приватні нефінансові корпорації.

Інституційна одиниця - це господарська одиниця, основними ознаками якої є:

- право самостійного володіння товарами та активами від власного імені, що надає їй можливість обмінюватися правами власності на ці товари й активи при операціях з іншими одиницями;
- здатність приймати самостійні економічні рішення і здійснювати господарську діяльність, за яку вона сама несе пряму відповідальність і відповідає перед законом;
- здатність приймати фінансові та інші зобов'язання від свого імені, а також укладати договори;
- існування для неї повного набору рахунків, включаючи баланс активів і пасивів, або практичної можливості - як з економічної, так і з юридичної точки зору - щодо підготовки повного набору рахунків, а також статистичної звітності в разі необхідності.

ТОВ «Альфа-Х» має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банках, печатку зі своєю назвою. Воно є самостійним господарським об'єктом з правами і обов'язками юридичної особи, має право займатися господарською діяльністю, виходячи з цілей і завдань, складати договори, нести відповідальність згідно своєї обов'язків.

Підприємство відноситься до малих, так як на ньому працює 12 осіб. Організаційна структура ТОВ «Альфа-Х» наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Альфа-Х»

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку і рівнем рентабельності. Чим більше величина прибутку, чим вище рівень рентабельності, тим ефективніше функціонує підприємство, тим стійкіше його фінансове становище.

Отже, ТОВ «Альфа-Х» має завершену систему обліку і звітності, самостійний баланс, банківський розрахунковий рахунок, печатку з власною назвою, тобто підприємство є самостійною юридичною особою. Діє згідно чинного законодавства. Займається монтажем та установкою машин та кондиціонерів. Має в своєму розпорядженні працівників у кількості 12 осіб.

2.2. Аналіз фінансового стану ТОВ «Альфа-Х»

Основними джерелами інформації для аналізу є «Баланс», «Звіт про фінансові результати», а також дані аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками. Основні економічні показники діяльності на ТОВ «Альфа-Х» за 2023-2024 р.р. наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні економічні показники діяльності на ТОВ «Альфа-Х»

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ				
Коефіцієнт покриття	0,71	0,95	0,24	1,34
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,71	0,75	0,04	1,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,001	0,004	0,003	4
Чистий оборотний капітал	-399,6	-45,3	354,3	0,11
2. АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (фінансової стійкості)				
Коефіцієнт платоспроможності (фінансової стійкості)	0,094	0,026	-0,068	0,28
Коефіцієнт структури капіталу (фінансування)	11,63	36,95	25,32	3,18
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	1,87	1,896	0,026	1,01
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-3,36	-1,96	1,4	0,58
3. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ				
Коефіцієнт оборотності активів	2,60	1,92	-0,68	0,74

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	7,10	2,05	-5,05	0,29
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,35	2,86	-11,49	0,199
Строк погашення дебіторської заборгованостей	25,44	127,72	102,28	5,02
Строк погашення кредиторської заборгованостей	51,40	177,92	126,52	3,46
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	10,47	8,43	-2,04	0,81
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	54,78	18,67	-36,11	0,34
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	109,09	82,56	-26,53	0,76
4. АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ				
Коефіцієнт рентабельності активів	0,053	0,098	0,045	1,85
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,80	4,21	3,41	5,26
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,007	0,051	0,044	7,29
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,034	0,016	-0,018	0,47

Коефіцієнт покриття розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства та показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань, а також показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство

спроможне погасити, якщо воно реалізує усі свої оборотні активи, в тому числі і матеріальні запаси.

Коефіцієнт покриття показує, скільки грошових одиниць оборотних засобів припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань.

Критичне значення коефіцієнту покриття в 2023 році дорівнює 0,7, а в 2024 р. збільшилось майже до 1, а точніше до 0,95. Значення коефіцієнту покриття у межах 1 - 2 свідчить про те, що підприємство своєчасно ліквідує борги. За рахунок усіх оборотних активів – 71% у 2023 р. та 95% у 2024 р. короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується як відношення найбільш ліквідних оборотних засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства. Показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та кредиторської заборгованості.

Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

Необхідна величина повинна сягати від 0,6 до 0,8. Тому можна зробити висновок з даних таблиці видно, що підприємство спроможне погасити свої поточні зобов'язання за рахунок грошових коштів та коштів у розрахунках з дебіторами – на 71% у 2023 році і на 75% у 2024 році короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена на дату складання балансу. Припустиме значення цього коефіцієнта повинне перебувати в інтервалі 0,2-0,3. У нашому випадку підприємство не здатне погасити навіть частини заборгованості через відсутність достатніх коштів у касі й на розрахунковому

рахунку, до того ж підприємство не має короткострокових фінансових вкладень.

Чистий оборотний (робочий) капітал розраховується як різниця між оборотними активами підприємства та його поточними зобов'язаннями. Його наявність та величина свідчать про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати подальшу діяльність.

Отже, підприємство не може погасити свої короткострокові зобов'язання, але має резерви для розширення діяльності, так як в наступному році відбулися зміни в позитивну сторону.

Коефіцієнт фінансової стійкості – що показує співвідношення власних і залучених засобів, вкладених в діяльність підприємства. Характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування.

Розрахувавши цей показник за 2023 и 2024 рік, вони показали, що підприємство фінансово не стійке. Протягом року він знизився на 0,068.

Коефіцієнт структури капіталу (фінансування) розраховується як співвідношення залучених та власних засобів і характеризує залежність підприємства від залучених засобів. Відповідно рівний 11,63 й 36,95 у 2023 та 2024 роках відповідно. Цей показник характеризує досить високий рівень обсягів залучених коштів у порівнянні з власними на підприємстві, так як в нормі має бути < 1 .

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами розраховується як відношення величини чистого оборотного (робочого) капіталу до величини оборотних активів підприємства і показує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами.

Робочий капітал - різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями, тобто він складається з частини оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань.

Нормальним вважається значення показника, що перевищує 0,1. Тому можна зробити висновки, що підприємство достатньо забезпечене власними

оборотними засобами. Так як у 2023 році цей коефіцієнт рівний 1,87, а у 2024 – майже 2 (1,896) , то можна сказати, що цей показник зростає в позитивну сторону.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні засоби, а яка - капіталізована. Коефіцієнт маневреності власного капіталу розраховується як відношення чистого оборотного капіталу до власного капіталу.

Проаналізувавши дані по підприємству, потрібно сказати, що цей показник (коефіцієнт) є негативним, але з наступним роком становище покращується. Так як у 2023 році коефіцієнт маневреності власного капіталу становив -3,4, а у 2024 році став -1,96. Тому можна остаточно зробити висновок, що власний капітал на підприємстві розміщений не раціонально.

Коефіцієнт оборотності активів обчислюється як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої величини підсумку балансу підприємства і характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення. Також він відображає швидкість обороту сукупного капіталу, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції припадає на одну грошову одиницю активів.

Отже, дані табл. 2.1 свідчать про зниження оборотності активів підприємства в 2024 році порівняно з 2023 роком, тобто про менш ефективне їх використання.

Показник оборотності активів показує, скільки разів за період обертається капітал, вкладений в активи підприємства. Ріст даного показника говорить про підвищення ефективності їхнього використання.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості і показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, що

аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству.

Проаналізувавши дані табл. 2.1 видно, що порівняно з 2023 роком у 2024 році відбулося значне зменшення залучених коштів, які підлягають поверненню.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством.

Отже, кількість оборотів дебіторської заборгованості в 2023 році становить 14,4, а у 2024 році відбулося значне зменшення – 2,9. Зниження даного показника може свідчити про зростання числа неплатоспроможних клієнтів та інші проблеми збуту, але може бути пов'язано і з переходом компанії до більш м'якої політики взаємин з клієнтами, спрямованої на розширення частки ринку. Чим нижче оборотність дебіторської заборгованості, тим вище будуть потреби компанії в оборотному капіталі для розширення обсягу збуту.

Строк погашення кредиторської заборгованості розраховує період погашення цієї заборгованості. Він обчислюється як відношення собівартості до середнього розміру кредиторської заборгованості.

Розділивши тривалість звітної періоду (один рік) на коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, отримаємо середню кількість днів, протягом яких підприємство сплачує рахунки кредиторів. Згідно із цифрами цей період дорівнює 51 дням ($365 : 7,1$) у 2023 році, а у 2024 році становище стало гірше – 178 днів ($365 : 2,05$).

Строк погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітної періоду до коефіцієнта оборотності

дебіторської заборгованості і показує середній період погашення дебіторської заборгованостей підприємства.

В 2023 році цей показник дорівнює 25 днів, а у 2024 відбулося значне збільшення – 128 днів. Це свідчить про погіршення умов оплати продукції (послуг) за договорами, фінансові ускладнення у споживачів.

У нашому випадку термін погашення кредиторської заборгованості перевищує термін погашення дебіторської заборгованості. А випереджальне зростання кредиторської заборгованості порівняно з дебіторською свідчить про погіршення фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної вартості матеріальних запасів і характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства. Чим вище показник оборотності матеріальних запасів, тим менше коштів зв'язано в цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи й тим стійкіше фінансове становище підприємства.

Проаналізувавши дані табл. 2.1, можна сказати відбувається тенденція зменшення коефіцієнта оборотності матеріальних запасів в 2024 році порівняно з 2023 роком.

Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

Порівнявши дані 2023 і 2024 років, можна зробити висновки, що у 2024 році в середньому основні засоби підприємства за певний період часу стали обертатися майже на 0,3 менше порівняно з 2023 роком.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Аналіз даних табл. 2.1. свідчить, що термін одного обороту активів, оборотних активів, виробничих запасів, власного капіталу скоротився, що позитивно впливає на ділову активність підприємства. Однак строк погашення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості збільшився, що, природно, погіршує фінансовий стан підприємства.

Рентабельність активів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства. Крім того, цей коефіцієнт відображає середню прибутковість, отриману на всі джерела капіталу (власного і позикового).

Порівнявши коефіцієнти за 2023 і 2024 роки, потрібно сказати, що підприємство збільшило майже в 2 рази ефективність використання активів для отримання прибутку.

Рентабельність власного капіталу розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства.

Розрахувавши даний коефіцієнт стало видно, що порівняно з 2023 роком ефективність вкладених коштів в 2024 році зросла на 3,4. Тим самим зросла інвестиційної привабливості підприємства.

Коефіцієнт рентабельності діяльності розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг). У нашому випадку в 2024 році відбувається збільшення цього показника в 7 раз, що свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства.

Рентабельність продукції розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до собівартості і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.

Прибутковість основної діяльності підприємства в 2024 р. порівняно з 2023 р. зменшилась приблизно в 0,5 раз, що свідчить про погіршення результатів діяльності підприємства.

Фінансові показники діяльності на ТОВ «Альфа-Х» розраховані за допомогою Балансу та Звіту про фінансові результати підприємства.

Структура і динаміка фінансового стану ТОВ «Альфа-Х» за 2023-2024 роки наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Структура і динаміка фінансового стану ТОВ «Альфа-Х» за 2023-2024 рр.

Статті	Абсолютні величини		Питома вага, %		Зміни		
	2023 р.	2024 р.	2023 р.	2024 р.	В абсолют. велич. (3-2)	У пит. вазі, % (5-4)	Темпи росту (6:2)*100
Актив в т.ч. по видах	876,6	2022	100	100	1145,4	-	130,66
Необоротні активи	68,4	51,3	7,8	2,5	-17,1	-5,3	-25
Оборотні активи	808,2	1970,7	92,2	97,5	1162,5	5,3	142,8
Пасив в т.ч. по видах	876,6	2022	100	100	1145,4	-	130,66
Власний капітал	23,1	44,4	2,6	2,2	21,3	-0,4	92,2
Поточні зобов'язання	853,6	1977,6	97,4	97,8	1124	0,4	131,7

Порівняльний баланс фактично включає показники горизонтального і вертикального аналізу. У ході горизонтального аналізу визначаються абсолютні і відносні зміни величин різних статей балансу за визначений період, а метою вертикального аналізу є обчислення питомої ваги нетто.

Безпосередньо з аналітичного балансу можна одержати ряд найважливіших характеристик фінансового стану підприємства і розробити наступні висновки за результатами горизонтального аналізу: оскільки валюта балансу на ТОВ «Альфа-Х» збільшилася (на початок 2024 року становила 876,6 тис.грн., а на кінець – 2022 тис.грн.), то це вказує на позитивну оцінку, оскільки збільшується господарська діяльність підприємства.

З табл. 2.2 бачимо, що загальна вартість майна підприємства збільшилась на 1145,4 тис. грн. або на 130 %. Питома вага необоротних активів в загальному складі майна зменшилась на 5,3 % . Оборотні активи за звітний період збільшились на 1162,5 тис. грн. (5,3 %).

Розподіл коштів між основним та оборотним капіталом на початок року складає відповідно 7,8 % та на кінець року – 2,5 %. Зменшився основний капітал на 17,1 тис. грн. (5,3 %), а приріст оборотного склав 1162,5 тис. грн. (5,3 %). Тобто трапився перерозподіл коштів в бік збільшення менш мобільної її частини – основних коштів.

Проаналізувавши розраховані вище показники фінансового стану можна зробити висновок, що підприємство фінансово не стійке, але спостерігається тенденція до покращення стану на ТОВ «Альфа-Х».

2.3. Економічний аналіз основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Аналіз основних засобів починають із визначення забезпеченості ними підприємства. Для цього необхідно з'ясувати, чи достатньо в підприємства основних засобів, яка їхня динаміка, склад, структура, технічний стан, яким є рівень виробництва та його організація.

Наявність, рух та динаміку основних засобів можна простежити, склавши табл. 2.3.

Так, за даними табл. 2.3 вартість основних засобів на підприємстві зменшилась на 17,1 тис. грн (51,30 – 68,4), або на 25 %, у тому числі основних виробничих засобів — на 12,85 тис. грн (9,95 – 22,8), або на 56 %. Зменшилась частка основних виробничих засобів у загальній кількості на 55,6 % і відповідно збільшилась частка невикористаних засобів, а також значно зменшилась питома вага активної частини засобів (від 33,3 % до 22,3 %).

Таблиця 2.3

Наявність, рух та динаміка основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» за 2024 рік

Основні засоби	Наявність на початок 2024		Надходження за 2024		Вибуття за 2024		Наявність на кінець 2024 (гр. 1 + гр. 3 – гр. 5)		Відхилення, тис. грн (гр.7 – гр.1)
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Виробничі основні фонди	22,8	33,3	9,45	75	22,3	75,1	9,95	19,4	-12,85
2.Невиробничі основні фонди	45,6	66,7	3,15	25	7,4	24,9	41,35	80,6	-4,25
Усього	68,4	100	12,6	100	29,7	100	51,3	100	-17,1

А тепер проаналізуємо більш детально основні засоби в розрізі субрахунків, представлений у табл. 2.4. Дані для розрахунку візьмемо з оборотно-сальдової відомості та з балансу підприємства.

Таблиця 2.4

Аналіз основних засобів за видами на ТОВ «Альфа-Х»

Вид ОЗ	На поч.2024		На кін. 2024		Відхилення		Темп приросту
	абсол.	%	абсол.	%	абсол.	%	
Будівля	35,6	52,1	27,2	53	-3,4	0,76	-0,24
Машини і обладнання	11,5	16,8	8	15,6	-3,5	0,7	-0,3
Транспорт	12,8	18,7	9,9	19,3	-2,9	0,77	-0,23
Інструменти прилади і інвентар	8,5	12,4	6,2	12,1	-2,3	0,73	-0,27
Разом	68,4	100	51,3	100	-17,1	0,75	-0,25

Так, порівняно з початком на кінець року залишкова вартість будівлі зменшилась на 3,4 тис. грн. (менше на 0,76 %). Машини і обладнання становлять 16,8 % від залишкової вартості і зменшились на кінець 2024 року на 8 тис грн. або 3,5 %. Вартість транспорту на кінець року зменшилась на 2,9 % і становить 9,9 тис. грн. Інструменти прилади та інвентар зменшили свою вартість в кінці року на 2,3 тис грн, тобто на 0,73 %. Темп приросту у всіх випадках залишився від'ємним і означає те, що основні засоби швидко амортизуються.

Отже, зміни обсягу основних засобів підприємства обумовлюються їхнім надходженням і їхнім вибуттям.

Для характеристики технічного стану основних засобів використовуються такі основні показники: коефіцієнти спрацювання (зносу), придатності, оновлення, вибуття (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз зносу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Показник	Одиниця виміру	На початок 2024	На кінець 2024	Зміна (±)	
				абсол.	відн.
1. Первісна вартість основних засобів (ПВ)	тис. грн.	141,6	156,9	15,3	1,1
2. Знос основних засобів за час їх експлуатації (Зн)	тис. грн.	73,2	105,6	32,4	1,4
3. Рівень зносу основних засобів (Зн / ПВ)	%	51,69	67,3	15,61	-
4. Рівень придатності основних засобів ((ПВ-Зн)/ПВ)	%	48,31	32,7	-15,61	-

Отже, на підставі даних табл. 2.5 можна зробити висновок, що питома вага зносу основних засобів в їх первісній вартості збільшилась в кінці 2024 року на 0,15, а частка вартості не перенесеної на створюваний продукт зменшилась на кінець року на 0,15.

Якщо первісна вартість основних засобів зменшилась на 17,1 тис. грн, то їх знос за час експлуатації збільшився на 32,4 тис. грн. Це призвело до зростання рівня зносу (зменшення рівня придатності) основних засобів на 15,61%, що свідчить про погіршення їх технічного стану.

Технічний стан і відповідність основних засобів науково-технічним досягненням формується в процесі їх відновлення.

Форми і темпи відновлення основних засобів обумовлені доцільністю реконструкції, заміни, модернізації груп і видів обладнання.

Наступними показниками, які характеризують технічний стан основних засобів є коефіцієнт оновлення станом на 2024 рік.

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів та розраховується наступним чином:

$$K_{\text{он}} = \frac{12,6}{51,3} = 0,25$$

В даному випадку частка введених основних фондів за визначений період у загальній вартості основних фондів на кінець звітного періоду становить 0,25.

Коефіцієнт вибуття ($K_{\text{виб}}$):

$$K_{\text{виб}} = \frac{29,7}{68,4} = 0,43$$

Інтенсивність вибуття основних засобів зі сфери виробництва становить 0,43.

Коефіцієнти придатності та вибуття якнайтісніше залежать від темпів оновлення основних засобів: що більше коефіцієнт вибуття засобів наближається до коефіцієнта оновлення, то нижчим є рівень зносу засобів і ліпшим їх технічний стан. У нашому випадку все навпаки, тобто рівень зносу і технічний стан в незадовільному стані ($K_{\text{он}} = 0,25$, $K_{\text{виб}} = 0,43$).

Коефіцієнт приросту основних засобів характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період.

Коефіцієнт приросту ($K_{\text{п}}$):

$$K_{\pi} = \frac{12,6 - 29,7}{68,4} = -0,25$$

Фондовіддача та фондомісткість є найзагальнішими показниками оцінки ефективності використання основних фондів. Фондовіддача визначається шляхом ділення річного обсягу послуг, які надає підприємство (у грошовому чи натуральному вигляді), на середньорічну вартість основних фондів, показуючи тим самим обсяг послуг на гривню основних фондів.

Ці показники для зручності аналізу відображаємо за допомогою табл. 2.6.

Попередньо, щоб визначити ці показники потрібно розрахувати середньорічну вартість основних засобів розраховується за формулою (2.1):

$$V_{ср} = V_{бпр} + \frac{V_{в} \times T_{в.}}{12} - \frac{V_{вив} (12 - T_{в.})}{12} (грн.); \quad (2.1)$$

де $V_{ср}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів, грн.;

$V_{бпр}$ – балансова вартість основних фондів на початок року, грн.;

$V_{в}$ – вартість введених ОЗ, грн.;

$V_{вив}$ – вартість виведених ОЗ, грн.;

$T_{в}$ – час використання ОЗ протягом року.

Таблиця 2.6

Аналіз основних засобів ТОВ «Альфа-Х» в 2024 р.

Показник	На початок 2024	На кінець 2024	Абсолютне відхилення
Фондовіддача	47,47	83,62	36,15
Фондомісткість	0,02	0,01	-0,01

Зробивши розрахунки, видно, що фондовіддача за 2024 рік помітно покращилась, тобто збільшилось на 36,15 грн. виробництво послуг, які надає підприємство на 1 гривню основних засобів.

Фондомісткість — показник, обернений до фондovіддачі: в даному випадку він показує, що в середньому на кінець року на 0,01 грн менше використовується на підприємстві основних виробничих засобів для надання послуги вартістю в 1 гривню.

Фондоозброєність праці розраховується як відношення середньої вартості основних виробничих засобів основного виду діяльності до кількості робітників у найбільшу зміну або до їх середньооблікової чисельності.

Знаходимо фондоозброєність:

$$\Phi_{\text{озбр}} = \frac{70,43}{12} = 5,9.$$

Виходячи з цих розрахунків видно, що на одного працівника припадає 5,9 грн. основних виробничих фондів.

Дані розрахунку показують досить низьке значення коефіцієнтів оновлення і приросту основних виробничих засобів, що пояснюється відсутністю введення в експлуатацію нових основних засобів.

Отже, в даному розділі було наведено організаційно-економічну характеристику ТОВ «Альфа-Х» й розглянуто його організаційну структуру. Розраховано показники фінансового стану підприємства та по кожному показнику зроблені висновки. Проаналізовано наявність, рух, динаміку, технічний стан та ефективність використання основних засобів на ТОВ «Альфа-Х».

РОЗДІЛ 3

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «АЛЬФА-Х»

3.1. Характеристика стану бухгалтерського обліку основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Під час ознайомлення з організацією бухгалтерського обліку основних засобів було виявлено, що на ТОВ «Альфа-Х» не існує наказу про облікову політику. Це є негативним явищем, так як облікова політика повинна визначати всі методи і процедури для складання фінансової звітності. Тобто, вона призначена для користувачів фінансовою інформацією.

Організація бухгалтерського обліку включає організацію облікового процесу, тобто збирання облікової інформації, її реєстрацію, групування і обробку (первинний облік).

Результатом цього є первинна інформація, яка фіксується на паперовому або машинному носіях. Господарські операції, які відбуваються на підприємстві, відрізняються змістом, обсягом, структурою, а тому для їх оформлення застосовують різні за формою і змістом документи. Велика кількість господарських операцій вимагає використання різноманітних документів. З метою кращого розуміння призначення, особливостей, порядку оформлення окремих груп документів, а також правильного застосування їх, документи групують за певними ознаками.

Перелік первинних документів з обліку основних засобів усередині підприємства був затверджений наказом Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352, який вже втратив чинність. Але бланки первинних документів з даного наказу можна й надалі використовувати, про що є відповідне рішення у наказі про облікову політику. Отже, на ТОВ «Альфа-Х»

застосовуються наступні первинні документи з обліку основних засобів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Первинні документи з обліку руху основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Назва документу	Призначення документу
Акт прийому передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Застосовується для: оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів та обліку вводу їх в експлуатацію; переміщення із одного структурного підрозділу в інший; передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію за винятком тих випадків, коли введення об'єктів в дію повинно оформлятися в особливому порядку у відповідності до існуючого законодавства; виключення зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству (організації) за плату, без оплати та в оренду.
Акт прийому передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів	Форма застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації, виконаних власними силами, або сторонніми організаціями (підрядниками)
Акт на списання основних засобів	Застосовується для оформлення витрат на вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні (ліквідації)
Інвентарна картка обліку основних засобів	Використовується для обліку усіх видів основних засобів пооб'єктно або для групового обліку однотипних об'єктів, що введені в експлуатацію в одному місяці, мають однакоє призначення, характеристики й однакову вартість

Необхідно відзначити, що записи у формах первинного обліку основних засобів іноді є єдиною підставою для проведення бухгалтерської операції і для розрахунку податків, тому своєчасному та достовірному відображенні руху основних засобів у первинних документах у ТОВ «Альфа-Х» приділяється особлива увага.

Для кожного виду або роду документів розробляється особлива схема документообігу у формі графіка руху документів. Відповідальним за складання графіка документообігу є головний бухгалтер, а затверджує його керівник підприємства. Графік документообігу наведений в додатку Б.

Основні засоби зберігаються і використовуються безпосередньо на складі, в ремонтній майстерні, гаражу та інших структурних підрозділах. Це визначає потребу вести облік основних засобів за місцем зберігання і використання.

Об'єкт обліку по кожній групі і підгрупі основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» визначають, керуючись типовою класифікацією основних засобів. Для контролю за станом і рухом основних засобів, їх зберіганням і використанням кожному інвентарному об'єкту на весь період перебування на підприємстві присвоюють за порядково-серійною системою інвентарний номер, який проставляється в усіх первинних документах, що оформляють наявність і рух об'єкту (акт прийому - передачі основних засобів, акт про ліквідацію основних засобів тощо). На кожен кваліфікаційну групу основних засобів відводять певну кількість номерів з резервом, що дає змогу присвоїти номери цієї серії однотипним об'єктам, які надійдуть на підприємство в майбутньому. Інвентарні номери наносять на об'єкт фарбою, татуюванням чи позначають на закріплених металевих або дерев'яних бирках і записують в усіх документах обліку руху основних засобів.

Аналітичний облік основних засобів ведеться по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарних карток, які відкриваються на кожний інвентарний об'єкт або групу однотипних об'єктів, що мають однакову вартість, введені в експлуатацію в один час і перебувають в одному підрозділі підприємства. Інвентарні картки заповнюють на основі первинних документів з обліку руху основних засобів. У картках указують реквізити, номер картки і дату заповнення її, назву об'єкта, його інвентарний номер і коротку характеристику, первісну вартість, норму амортизаційних відрахувань, суму нарахованого зносу на момент введення в експлуатацію,

дані про вибуття об'єкту його добудову, реконструкцію, проведені ремонти та ін.

Аналітичний облік основних засобів відображає технічну і економічну характеристику об'єкту, його місцезнаходження, первісну оцінку і переоцінку (індексацію) по відновлювальній вартості, а також норму амортизаційних відрахувань (норму зносу). У аналітичному обліку відображають всі зміни, що відбулися за час експлуатації основних засобів. Аналітичний облік ведеться за місцями, де знаходяться основні засоби, за нормами і напрямками нарахування амортизації та ін. Аналітичний облік основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» ведеться по кожному інвентарному об'єкту за допомогою інвентарної картки.

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». Це рахунок активний і на ТОВ «Альфа-Х» має такі субрахунки:

103 «Будинки та споруди»

104 «Машини та обладнання»

105 «Транспортні засоби»

106 «Інструменти, прилади та інвентар».

На дебеті синтетичного рахунку 10 «Основні засоби» відображається первісна вартість основних засобів, що надійшли у звітному періоді, на кредиті - первісна вартість основних засобів, що вибули у звітному періоді. Дебетове сальдо означає первісну (відновлювальну) вартість власних об'єктів основних засобів, що знаходяться в розпорядженні господарства.

Для обліку основних засобів планом рахунків передбачені рахунки обліку 15 «Капітальні інвестиції», 131 «Знос основних засобів». Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» балансовий та активний. Він призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних активів.

Для обліку зносу основних засобів призначений субрахунок 131 «Знос основних засобів». Він є пасивним (контрактивним).

Сальдо на кредиті рахунку 13 «Знос (амортизація) основних засобів» являє собою амортизаційний резерв, що накопичується за нормативний період амортизаційних відрахувань.

У балансі підприємства у статті «Основні засоби» наводяться окремо первинна вартість, залишкова вартість основних засобів, а також сума нарахованого у встановленому порядку зносу. Залишкова вартість визначається як різниця між первинною вартістю і сумою зносу.

Синтетичний і аналітичний обліки операцій з основними засобами та амортизаційними відрахуваннями на ТОВ «Альфа-Х» ведуться за допомогою ПЕОМ. Бухгалтерська програма має свої переваги і недоліки. Вона дозволяє вести облік по всіх ділянках, що дає змогу розглядати діяльність підприємства як одне ціле. До переваг можна віднести також і, те що відбувається розмежування проводок між бухгалтерами. Однак необхідно чітко розмежовувати коло проводок, за які відповідає кожен бухгалтер. Наприклад, рахунок 10 «Основні засоби» тісно пов'язаний з рахунками 20, 13, 68. Виникнуть певні протиріччя, якщо інформація по даних рахунках буде дублюватись, тобто якщо дії окремих бухгалтерів будуть неузгодженими.

Надходження основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» відбувається в результаті безкоштовної їх передачі інших підприємств, в порядку купівлі готових об'єктів.

Перед початком експлуатації основних засобів складають на кожний об'єкт акт прийому-передачі, за винятком випадків, коли введення об'єктів до дії повинно оформлюватись чинним законодавством. В акті фіксується вартість інвентарного об'єкту і основні показники, що характеризують його технічні особливості, місце його використання та ін., необхідне для встановлення норм амортизаційних відрахувань.

Основні засоби вибувають із ТОВ «Альфа-Х» з різних причин: внаслідок повного зносу і непридатності для дальшої експлуатації; у порядку безплатної передачі іншим господарствам, продажу.

З балансу ТОВ «Альфа-Х» списуються будівлі, споруди, устаткування, прилади, обладнання, транспортні засоби, інвентар та інші основні засоби, які стали непридатними для подальшого використання: морально застарілі, зношені, пошкоджені внаслідок аварії (за умови, що відновлення їх є неможливим або економічно недоцільним і вони не можуть бути реалізовані).

Матеріальні цінності, одержані від ліквідації основних засобів, оприбутковують за цінами можливого використання. В бухгалтерії ТОВ «Альфа-Х» дані затверджених актів використовують для записів про вибуття основних засобів в інвентарних картках, інвентаризаційних описах. Вони також є підставою для здачі на склад запасних частин, агрегатів, металобрухту, інших цінностей, одержаних у результаті ліквідації. Бухгалтерія визначає результат від ліквідації основних засобів.

На ТОВ «Альфа-Х» при амортизації основних засобів використовується метод прискореного зменшення вартості. Цей метод ґрунтується на тому положенні, що протягом періоду експлуатації основних засобів вони мають різну корисність та продуктивність. Так на початку експлуатації вони мають максимальну корисність, яка поступово знижується.

У цілому при відображенні в обліку руху основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» використовує типову кореспонденцію рахунків згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (табл. 3.2 і 3.3).

Таблиця 3.2

Основні господарські операції з обліку надходження основних засобів
на ТОВ «Альфа-Х»

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1.	Відображено суму витрат, пов'язаних із придбанням офісних меблів	152	631	30000
	Відображено розрахунки з ПДВ	641	631	6000

Продовження табл. 3.2

2.	Отримано і включений до складу основних засобів безоплатно отриманий комп'ютер по вартості, зазначеної в документах на передачу	104	424	21500
	Нараховано суму амортизації обладнання за місяць	23	131	4000
	Відображено доход у сумі нарахованої амортизації	424	745	4000
3	Введений в експлуатацію обладнання для встановлення кондиціонерів по вартості фактичних витрат	104	152	26000
	Оплачено рахунок постачальника за придбане обладнання	631	311	31200
4.	Отримано і включений до складу основних засобів автомобіль по вартості, погодженої в установчих документах	105	46	90000
	Відображено суму витрат, пов'язаних з одержанням даного об'єкта	152	631	2400
	Введений в експлуатацію об'єкт основних засобів	105	152	92400

Таблиця 3.3

Основні господарські операції з обліку вибуття основних засобів
на ТОВ «Альфа-Х»

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1.	Списано залишкову вартість комп'ютера	286	104	2755
	Списано знос комп'ютера	131	104	440
	Списано залишкову вартість комп'ютерного столу	286	106	320
	Списано знос комп'ютерного столу	131	106	100
	Відображено продаж комп'ютера і комп'ютерного столу	377	719	4800
	Відображено суму податкового зобов'язання по ПДВ	719	641	800

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5
2.	Ліквідоване устаткування списано в частині залишкової вартості	976	104	300
	Ліквідований об'єкт списано в частині зношення	131	104	2500
	Оприбутковано матеріали, отримані в результаті демонтування об'єкта:			
	а) запчастини	207	746	110
	б) металобрухт	209	746	220

Достовірність обліку основних засобів забезпечується своєчасним та якісним проведенням інвентаризації активів. Порядок проведення інвентаризації основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» регулюється Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879.

При інвентаризації основних засобів перевіряється наявність технічних паспортів або іншої технічної документації, документів на основні засоби, у тому числі і на прийняті або здані підприємством в оренду, на збереження або в тимчасове користування. При відсутності зазначених документів необхідно відповідним чином скласти або оформити нові.

Існують випадки, коли ТОВ «Альфа-Х» з економічної точки зору краще взяти в оренду основний засіб, ніж його купувати. Нарахування амортизації об'єкта операційної оренди здійснюється орендодавцем.

На ТОВ «Альфа-Х» ведеться облік оренди згідно вимог НП(С)БО 14 «Оренда». Облік операційної та фінансової оренди на ТОВ «Альфа-Х» відображено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Операційна та фінансова оренда на ТОВ «Альфа-Х»

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума
Операційна оренда				
1	Прийнято в операційну оренду основні засоби	01	—	28000
2	Нарахована до сплати орендна плата	949	685	2800
3	Відображено ПК з ПДВ	641	685	5600
4	Перераховано орендну плату	685	311	2800
5	Повернення об'єкта оренди	—	01	28000
Фінансова оренда				
1	Отримано у фінансову оренду основний засіб	10	531	25000
2	Нарахована амортизацію об'єкта фінансової оренди	949	131	3150
3	Відображено суму винагороди орендодавцю	949	685	5120
4	Нарахована щомісячна сума частини вартості об'єкта фінансової оренди	531	61	1250
5	Погашено заборгованість за орендною платою	685	311	5120
6	Нарахований відсоток, що підлягає сплаті орендодавцю	952	684	2520
7	Викуплено об'єкт оренди після закінчення строку договору за залишковою вартістю	61	311	5500
8	Перераховано орендодавцю в погашення заборгованості	684	311	5500
9	Перехід об'єкта оренди у власність орендаря після закінчення строку фінансової оренди	10	10	25000
10	Одночасно відображено суму нарахованого зносу	131	131	3150

Згідно з податковим законодавством, передані в операційну оренду основні засоби продовжують відображатися в обліку орендодавця.

Як було сказано вище, одержання підприємством об'єкта основних засобів в операційну (фінансову оренду) оформляється договором оренди.

Наказами по підприємству-орендодавцю та підприємству-орендарю формується комісія по прийманню-передачі об'єкта в операційну (фінансову)

оренду з включенням до її складу матеріально-відповідальних осіб від орендодавця та орендаря.

Оформляється акт приймання-передачі основних засобів у операційну (фінансову) оренду у двох примірниках, а також, за потребою, акт оцінки вартості окремого індивідуально визначеного майна.

Орендодавець надає ТОВ «Альфа-Х» копію інвентарної картки об'єкта основних засобів. Копії інвентарних карток орендованих основних засобів зберігаються в картотеці основних засобів орендаря окремо та систематизовані в розрізі:

- отриманих у операційну оренду основних засобів;
- отриманих у фінансову оренду основних засобів.

Господарські операції, оформлені відповідними документами, для одержання узагальненої інформації про наявність і зміни майна підприємства, господарські процеси і фінансові результати діяльності підлягають групуванню і відображенню в певному порядку в облікових регістрах.

Облікові регістри — це носії спеціального формату (паперові, машинні) у вигляді відомостей, ордерів, книг, журналів машинограм тощо, призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого нагромадження, групування та узагальнення інформації з первинних документів, прийнятих до обліку. Перелік облікових регістрів з обліку основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» наведені в табл. 3.5. Інформація до облікових регістрів переноситься після перевірки первинних документів за формою і змістом. Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

Таблиця 3.5

Перелік облікових реєстрів з обліку основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Номер форми	Обліковий реєстр	Призначення реєстру	На підставі яких документів здійснюються
ЖРГО	Журнал обліку господарських операцій	Для відображення господарських операцій та їх кореспонденції	Первинні документи
ОСВ	Оборотно-сальдова відомість	Для відображення оборотів, залишків та відображення здійснених змін на рахунках	Журнал обліку господарських операцій, первинні документи
Головна книга	Головна книга	Для узагальнення даних поточного обліку і проведення взаємної перевірки записів	Журнали-ордери, аналітичні відомості

Отже, бухгалтерський облік основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» здійснюється відповідно до чинного законодавства з обліку та з урахуванням особливостей господарювання підприємства. Але мають місце такі недоліки:

1) на підприємстві відсутній наказ про облікову політику в частині обліку основних засобів, тобто немає правової основи ведення обліку основних засобів на підприємстві та ускладнює надання відповідної інформації користувачам;

2) окремі графи форм первинних документів з обліку основних засобів (наприклад, код норми амортизаційних відрахувань, джерело придбання (фінансування), дата початку сплати за основні засоби) втратили свій зміст і не використовуються;

3) результати переоцінки основних засобів відображаються лише в синтетичному обліку, що суперечить ст. 18 НП(С)БО 7;

4) відсутня посадова інструкція бухгалтера з обліку основних засобів;

5) на підприємстві використовують застарілі основні засоби, що не дає підприємству відкрити нові резерви для підвищення продуктивності.

3.2. Характеристика методики проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Велике аналітичне значення мають показники структури основних засобів. Насамперед аналізують розподіл основних засобів підприємства на основні виробничі засоби головного виду діяльності, основні виробничі засоби інших видів діяльності (наприклад, закладів торгівлі та громадського харчування у складі промислового підприємства) і засоби невиробничого призначення.

На ТОВ «Альфа-Х» до виробничих основних засобів відносяться: машини, обладнання, транспортні засоби. До невиробничих: приміщення бухгалтерії, комп'ютери, меблі і т.д.

Відношенням окремих видів основних засобів до загальної вартості визначається їх структура. Порівнюванням структури основних засобів на початок і кінець звітного періоду можна виявити динаміку її змін і відхилень.

Для того щоб з'ясувати загальний стан справ на ТОВ «Альфа-Х», у його виробничо-технічних, комерційних, соціальних, господарсько-фінансовій сферах необхідно провести аналіз основних техніко-економічних показників, що містить у собі аналіз вихідної інформації, аналіз виробництва і реалізації (обсягів продажів продукції), аналіз використання виробничо-технічної бази, узагальнені дані аналізу.

Цей аналіз проводиться з метою визначення загального фінансового стану справ на підприємстві.

Джерелами інформації для аналізу основних засобів є форми фінансової звітності, а також дані обліку. Інформацію про необоротні активи містять Баланс (форма № 1) та Примітки до річної фінансової звітності (форма № 5).

Показники середньорічної чисельності працюючих, обсяг коштів, спрямованих на оплату праці, характеризують соціальну сферу діяльності

підприємства, а також дозволяють розрахувати: фондоозброєність, продуктивність, середньомісячну заробітну плату і співвідношення між ними.

Виробничо-господарська діяльність та фінансовий стан на ТОВ «Альфа-Х» багато в чому залежать від забезпеченості основними засобами та їх використання. Розвиток виробництва є невіддільним від проблеми ефективного використання основних виробничих засобів.

Задачі аналізу на даному підприємстві — визначити забезпеченість підприємства і його структурних підрозділів основними коштами і рівень їх використання по узагальнюючих і приватних показниках, а також встановити причини їх зміни; розрахувати вплив використання основних засобів на обсяг виробництва продукції і інші показники; вивчити міру використання виробничої потужності підприємства і обладнання; виявити резерви підвищення ефективності використання основних засобів.

Економічний аналіз основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» проводить головний бухгалтер.

Аналіз основних засобів проводиться за такими основними напрямками:

1. Аналіз наявності, структури і руху основних засобів на підприємстві;
2. Аналіз динаміки руху основних засобів;
3. Аналіз основних показників використання основних засобів.

Розглянемо більш детально методику проведення аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х».

Аналіз основних засобів починається з аналізу наявності, структури і руху основних засобів на підприємстві. Як було відмічено вище, всі основні засоби діляться на виробничі і невиробничі основні засоби.

Більш чітке уявлення про структуру основних засобів дає табл. 3.6. У даній таблиці можуть бути відображені дані про зміну структури основних засобів за певний період. У цьому випадку розраховуються абсолютна зміна вартості основних засобів на початку року, що аналізується в порівнянні з кінцем, а також темпи зростання вартості основних засобів на підприємстві.

У процесі аналізу вивчаються динаміка перерахованих показників, виконання плану по їх рівню.

Таблиця 3.6

Аналіз основних засобів за видами на ТОВ «Альфа-Х»

Вид ОЗ	На поч. року		На кін. року		Відхилення		Темп приросту
	абсол.	%	абсол.	%	абсол.	%	
Будівля							
Машини і обладнання							
Транспорт							
Інструменти прилади та інвентар							
Разом		100		100			

Наступним етапом аналізу є технічний стан основних засобів, тобто це є аналіз їх зносу на ТОВ «Альфа-Х»: коефіцієнти оновлення, приросту та вибуття основних засобів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Аналіз зносу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

Показник	Одиниця виміру	На початок року	На кінець року	Зміна ($\pm$)	
				абсол.	відн.
1. Первісна вартість основних засобів (ПВ)	тис. грн.				
2. Знос основних засобів за час їх експлуатації (Зн)	тис. грн.				
3. Рівень зносу основних засобів (Зн / ПВ)	%				
4. Рівень придатності основних засобів ((ПВ-Зн)/ПВ)	%				

Далі аналізується ефективність використання основних засобів – фондоозброєності, фондомісткості та фондovіддачі (табл. 3.8). Їх призначення було наведено у пункті 2.3.

Таблиця 3.8

Аналіз основних засобів ТОВ «Альфа-Х»

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення
Фондоозброєність			
Фондовіддача			
Фондомісткість			

Отже, основним завданням аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» є оцінка забезпеченості основними засобами та інших необоротних матеріальних активів підприємств, складу та структури основних засобів, ступеня оновлення та вибуття, технічного стану засобів, визначення рівня фондovіддачі, її динаміки, вивчення зміни розміру основних засобів і фондovіддачі на обсяг робіт.

Кінцевою метою аналізу використання основних засобів є можливість розширення обсягів виконаних робіт або визначення потреби у відновленні або розширенні виробничого потенціалу.

Отже, в третьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто стан бухгалтерського обліку та методика проведення економічного аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» та встановлено, що бухгалтерський облік здійснюється відповідно до чинного законодавства з обліку та з урахуванням особливостей господарювання підприємства. Але мають місце такі недоліки:

1) на підприємстві відсутній наказ про облікову політику в частині обліку основних засобів, тобто немає правової основи ведення обліку основних засобів на підприємстві та ускладнює надання відповідної інформації користувачам;

2) окремі графи форм первинних документів з обліку основних засобів втратили свій зміст і не використовуються;

3) результати переоцінки основних засобів відображаються лише в синтетичному обліку, що суперечить ст. 18 НП(С)БО 7;

4) відсутня посадова інструкція бухгалтера з обліку основних засобів;

5) на підприємстві використовують застарілі основні засоби, що не дає підприємству відкрити нові резерви для підвищення продуктивності.

Також, під час вивчення методики проведення економічного аналізу основних засобів проаналізовано наявність, рух та динаміку, технічний стан та ефективність використання основних засобів на ТОВ «Альфа-Х». Було визнано, що основним завданням аналізу основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» є оцінка забезпеченості основними засобами, вивчення складу та структури основних засобів, ступеня оновлення та вибуття, технічного стану засобів, визначення рівня фондівдачі, її динаміки, впливу зміни розміру основних засобів і фондівдачі на обсяг робіт.

ВИСНОВКИ

В першому розділі кваліфікаційної роботи на основі вивчення історичного досвіду розвитку уявлень про основні засоби встановлено, що не існує єдиного визначення терміну «основні засоби», тому що вчені розглядали категорію основних засобів як складову основного капіталу (основних фондів), тому й визначали її по своєму. Крім того, проаналізовано законодавчо-нормативну базу, розглянуто теоретичні аспекти бухгалтерського обліку основних засобів та подано методику проведення економічного аналізу щодо доцільності використання основних засобів на підприємстві.

В другому розділі проаналізовано показники фінансового стану на ТОВ «Альфа-Х» та зроблено висновок, що підприємство фінансово не стійке, але спостерігається тенденція до покращення стану. Крім того, проведено аналіз основних засобів, який показав, що

- фондівдача за рік помітно покращилась, а саме збільшилось на 36,15 грн. виробництво послуг, які надає підприємство на 1 гривню основних засобів;
- фондоозброєність не змінилась і показує, що на одного працівника припадає 5,9 грн. основних виробничих фондів;
- досить низьке значення коефіцієнтів оновлення і приросту основних виробничих засобів, що пояснюється відсутністю введення в експлуатацію нових основних засобів.

Бухгалтерський облік основних засобів на ТОВ «Альфа-Х» здійснюється відповідно до чинного законодавства з обліку та з урахуванням особливостей господарювання підприємства. Але мають місце такі недоліки:

- 1) на підприємстві відсутній наказ про облікову політику в частині обліку основних засобів, тобто немає правової основи ведення обліку основних засобів на підприємстві та ускладнює надання відповідної інформації користувачам;

2) окремі графи форм первинних документів з обліку основних засобів втратили свій зміст і не використовуються;

3) результати переоцінки основних засобів відображаються лише в синтетичному обліку, що суперечить ст. 18 НП(С)БО 7;

4) відсутня посадова інструкція бухгалтера з обліку основних засобів;

5) на підприємстві використовують застарілі основні засоби, що не дає підприємству відкрити нові резерви для підвищення продуктивності.

Також, розглянуто методику проведення економічного аналізу основних засобів підприємства, а саме аналіз наявності, руху, динаміки, технічного стану та ефективності використання основних засобів на ТОВ «Альфа-Х».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сірко А.В. Економічна теорія. Політекономія : Навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2014. 416 с.
2. Економічна теорія: Політекономія : Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. Київ : Знання – Прес, 2007. 719 с.
3. Щетинін А.І. Політична економія : Підручник. Київ : ЦУЛ, 2011. 480 с.
4. Політична економія : Підручник / За ред. В.Г. Федоренка. Київ : Алерта, 2008. 487 с.
5. Забарна Е.М., Козакова О.М., Задорожнюк Н.О. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : Підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 412 с.
6. Економічна теорія. Мікроекономіка : Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. Київ : Знання, 2012. 508 с.
7. Пилипенко В.В. Мікроекономіка : Навч. посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 280 с.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.
10. Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кравченко І.Ю. Фінансовий облік : Підручник. Київ : Алерта, 2021. 584 с.
11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
12. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
13. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.

14. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561.

15. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879.

16. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116.

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2007 р. № 617.

19. Щодо застосування П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» : Лист Міністерства фінансів України від 25.07.2008 р. № 31-34000-10-10/29072.

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» : Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181.

21. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» : Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. № 779.

22. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88.

23. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356.

24. Скрипник А.Ю., Коркушко О.Н., Лаврук О.В., Годнюк І.В., Кушнір Л.А., Свирида О.В., Шевчук Н.С., Герасимова Т.І. Бухгалтерський (фінансовий) облік та контроль у схемах і таблицях: історія та сьогодення : Навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Видавничо-поліграфічний

центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2020. 310 с.

25. Гордієнко Н.І. Фінансовий облік : Навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 288 с.

26. Крупка Я.Д. Фінансовий облік : Підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 482 с.

27. Краєвський В.М., Колісник О.П. Бухгалтерський облік : Навч. посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.

28. Про затвердження типових форм первинного обліку : Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352.

29. Плиса В.Й., Плиса З.П. Бухгалтерський облік : Підручник. Львів : Видавництво ННБК «АТБ», 2020. 440 с.

30. Смоквіна А.А., Жукова Ю.О. Особливості організації проведення інвентаризації основних засобів. XIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (Одеса, 30-31 травня 2019 р.). С. 131-132. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9574/5/tezy-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8B-125-126.pdf>

31. Касич А.О., Леуська С.М. Порівняльний аналіз визначення основних засобів за міжнародними та національними стандартами. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 18. С. 915-921 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/127.pdf

32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: <http://www.rada.gov.ua>

33. Черниш С.С. Економічний аналіз : Навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2019. 312 с.

34. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : Навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2013. 285 с.

35. Економічний аналіз : Навч. посібник / За ред. Н.А. Волкової. Одеса : ОНЕУ, 2015. 310 с.
36. Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Економічний аналіз : Навч. посібник. Тернопіль : Видавництво Астон, 2010. 624 с.
37. Приймак С.В. Аналіз господарської діяльності. Практикум : Навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка , 2022. 277 с.
38. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності : Підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
39. Мішеніна Н.В., Мішеніна Г.А., Ярова І.Є. Економічний аналіз : Навч. посібник. Суми : Сумський державний університет, 2014. 306 с.
40. Паршин Ю.І., Паршина О.А. Основи економічного аналізу : Навч. посібник. Дніпро : «ФОП Дробязко С.І.», 2020. 180 с.

Додаток А

Порівняльна таблиця термінів, що використовуються у МСБО і НП(С)БО
та пов'язані з основними засобами

№ п/ п	Термін	Де є визначення		Наявні відмінності
		в МСБО	в НП(С)БО	
	1	2	3	4
1	Амортизація	МСБО 16 МСБО 4	НП(С)БО 7	В НП(С)БО зазначено, що в процесі амортизації розподіляється вартість, яка амортизується, а за МСБО - вартість активу. У даному випадку більш послідовним виглядає НП(С)БО, оскільки далі й в НП(С)БО і МСБО мова йде про вартість, що амортизується (див. п.2). В МСБО 4 говориться вже про суму активу, що амортизується.
2	Вартість, яка амортизується	МСБО 16	НП(С)БО 7	В НП(С)БО це первісна чи переоцінена вартість необоротного активу за мінусом ліквідаційної, а МСБО ліквідаційна вартість віднімається з собівартості чи іншої суми (вартості), за якою даний актив відображається у фінансовій звітності
3	Активи, які амортизуються	МСБО 4	Немає	За визначенням МСБО такі активи повинні відповідати трьом вимогам: по-перше, вже знайоме нам використання їх у виробничій діяльності (постачаннях, послугах), адміністративних цілях чи для передачі в оренду; по-друге, за терміном використання перевищувати обліковий період і, нарешті, по-третє - не бути вічними, тобто мати обмежений термін експлуатації
4	Сума, яка амортизується (актив, який амортизується)	МСБО 4	Немає	Наявність двох схожих термінів, це "вартість, що амортизується" (див. п.2) і "сума, що амортизується". Відмінність другого від першого полягає в тому, що в даному випадку, за визначенням, що дано в МСБО 4, амортизації підлягає історична собівартість чи інша сума, що її заміняє за мінусом тієї самої ліквідаційної вартості. Історична собівартість використовується в НП(С)БО 7 при визначенні первісної вартості (див. п.13)

Продовження додатку А

	1	2	3	4
5	Група основних засобів	Немає	НП(С)БО 7	Сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням й умовам використання необоротних матеріальних активів
6	Зменшення корисності	Немає	НП(С)БО 7	В НП(С)БО визначена як втрата економічної вигоди, обумовлена як різниця між залишковою вартістю активу й очікуваною сумою його відшкодування. Не дивлячись на те, що в МСБО наведено трохи іншу назву і замість залишкової вартості говориться про балансову (що по суті те саме - див. п.7) ці два визначення можна визнати ідентичними.
	Збиток від зменшення корисності ¹	МСБО 16	Немає	
7	Балансова вартість	МСБО 16	Немає	В МСБО визначається як сума, зазначена в балансі (за мінусом амортизації і збитків від зменшення корисності (див. п.6))
8	Знос основних засобів	Немає	НП(С)БО 7	Сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання
9	Ліквідаційна вартість	МСБО 16	НП(С)БО 7	В НП(С)БО говориться про те, що вона виражається в сумі коштів або вартості інших активів, очікуваних до одержання від реалізації (ліквідації) об'єкта за мінусом витрат, пов'язаних з реалізацією (ліквідацією). Сказане в МСБО можна виразити формулою: очікувана до одержання чиста вартість мінус витрати на вибуття. Між витратами, пов'язаними з реалізацією (ліквідацією) і витратами на вибуття можна поставити знак рівності. В НП(С)БО немає визначення чистої вартості, але є визначення чистої вартості реалізації (див. п.17)

Продовження додатку А

	1	2	3	4
10	Основні засоби	МСБО 16	НП(С)БО 7	Визначення майже ідентичні. В НП(С)БО до способів використання у виробничій, торгівельній й іншій діяльності додані ще соціально-культурні функції, традиційні для нас. Щодо терміну використання в НП(С)БО говориться про термін більше року чи операційного циклу, якщо він більше року, а в МСБО про термін, що перевищує період (чи обліковий період - авт.), що має принципове значення, оскільки період може бути і менше року
11	Об'єкт основних засобів	Немає	НП(С)БО 7	Закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством
12	Подібні об'єкти	Немає	НП(С)БО 7	Об'єкти, що мають однакове функціональне призначення й однакову справедливу вартість
13	Початкова вартість	Немає	НП(С)БО 7	Первісна вартість (НП(С)БО) і собівартість (МСБО) - по суті те саме (див. п. 2). В редакції НП(С)БО - це історична (фактична) собівартість у сумі коштів або справедливої вартості інших активів. В МСБО термін історичної (фактичної) собівартості згадується при визначенні суми, що амортизується (див. п. 4). При визначенні собівартості (первісної вартості) до оплачених коштів в порівнянні з НП(С)БО додалися їхні еквіваленти, а замість інших активів зазначені інші форми компенсації: це значно більш широке поняття, ніж активи
	Собівартість	МСБО 16	Немає	

Продовження додатку А

	1	2	3	4
14	Переоцінена вартість	Немає	НП(С)БО 7	Вартість необоротного активу, після його переоцінки
15	Строк корисного використання (експлуатації)	МСБО 16 МСБО 4	НП(С)БО 7	Визначається: або за терміном корисного використання (у даному плані формулювання МСБО і НП(С)БО за змістом збігаються) або за кількістю продукції (робіт, послуг) - в редакції НП(С)БО, і продукції чи подібних до продукції одиницях - в редакції МСБО
16	Сума очікуваного відшкодування необоротного активу	Немає	НП(С)БО 7	Найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації (див. п.17) або дійсна вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання необоротного активу, включаючи його ліквідаційну вартість (див. п. 9)
17	Чиста вартість реалізації необоротного активу	Немає	НП(С)БО 7	Термін згадується тільки в НП(С)БО. Визначається як різниця між справедливою вартістю необоротного активу і сумою очікуваних витрат на його реалізацію
18	Справедлива вартість	МСБО 16	НП(С)БО 19	Визначення майже ідентичні. Різниця лише в тому, що в НП(С)БО вона визначається як сума, за яку можна обміняти актив чи сплатити зобов'язання в операції між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами. А в МСБО про сплату зобов'язань нічого не сказано. Можна сказати, що актив передається в обмін на зменшення зобов'язань.

Додаток Б

Графік документообігу первинних документів з обліку основних засобів на ТОВ «Альфа-Х»

№ з/п	Документ	Призначення документа	Кількість примірників	Коли складається	Хто складає документ	Які роботи виконуються за складання документа	Хто підписує документ	Коли передається документ до бухгалтерії	Кому передається документ	Яку роботу виконують у бухгалтерії	Які реєстри складають на підставі документа
1	Журнал обліку господарських операцій	Для відображення господарських операцій та їх кореспонденції	1	По мірі надходження та опрацювання первинних документів	бухгалтер	Обробка, запис у реєстрі	Бухгалтер, Гол. бухгалтер	Складається в бухгалтерії	Головному бухгалтеру	Складання реєстрів та контроль за	Журнал-ордер

Продовження додатку Б

2	Журнал-ордер	Для поєднання хронологічного і систематичного обліку відповідно до назви реєстра	1	По мірі надходження та опрацювання первинних документів та складання групувальних відомостей	Гол. бухгалтер	Обробка, запис у реєстрі	Гол. бухгалтер	Складається в бухгалтерії	Головному бухгалтеру	Складання реєстрів та контроль за змістом	Головна книга
3	Головна книга	Для узагальнення даних поточного обліку і проведення взаємної перевірки записів	1	В кінці місяця	Гол. бухгалтер	Обробка, запис у реєстрі	Гол. бухгалтер				Фінансова звітність